

Antea Group Archeologie 2017/170

**Bureauonderzoek en Inventariserend
Veldonderzoek d.m.v. boringen**

**De Ontdekking (Anna Frisoweg 3a) te
Kamperland, gemeente Noord-Beveland**

projectnummer 420116.02
concept revisie 00
20 december 2017

Antea Group Archeologie 2017/170

Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek d.m.v. boringen

De Ontdekking (Anna Frisoweg 3a) te Kamperland, gemeente Noord-Beveland

projectnummer 420116.02

concept revisie 00

20 december 2017

Auteurs

[Redacted]
[Redacted]

Opdrachtgever

Roompot Recreatie Beheer B.V.

Postbus 105

4330 AC Middelburg

datum vr gave
[Redacted]

beschrijving revisie 00
concept

goedkeuring
[Redacted]

vr gave
[Redacted]

Inhoudsopgave

Blz.

Samenvatting	2
1 Inleiding	2
2 Bureauonderzoek	5
2.1 Beschrijving onderzoekslocatie	5
2.1.1 Begrenzing onderzoeks- en plangebied	5
2.1.2 Huidig en toekomstig gebruik	6
2.1.3 Archeologisch beleid	7
2.1.4 Landschappelijke situatie	7
2.1.5 Historische situatie en mogelijke verstoringen	10
2.2 Bekende waarden	15
2.2.1 Archeologische waarden	15
2.2.2 Ondergrondse bouwhistorische waarden	17
2.3 Archeologische verwachting	17
2.3.1 Bestaande verwachtingskaarten	17
2.3.2 Gespecificeerde archeologische verwachting	20
2.4 Conclusies en advies voor vervolgonderzoek	20
3 Veldonderzoek	22
3.1 Doel- en vraagstelling	22
3.2 Onderzoeksozet en werkwijze	22
3.3 Resultaten	23
3.3.1 Bodemopbouw	24
3.3.2 Archeologie	24
4 Conclusies en advies	25
4.1 Conclusies	25
4.2 (Selectie)advies	25
Literatuur en geraadpleegde bronnen	26
Bijlagen	
1 Archeologische perioden	
2 AMZ-cyclus	
3 Boorbeschrijvingen	
Kaartbijlagen	
420116.02-ARCHIS Gegevens uit ARCHIS	
420116.02-S1 Situatiekaart met ligging boorpunten	

Administratieve gegevens

Projectnummer Antea Group 420116.02
OM-nummer 4576925100
Provincie Zeeland
Gemeente Noord-Beveland
Plaats Kamperland
Toponiem Anna Frisoweg 3a
Kaartblad 42D
Coördinaten 39028/401424 38928/401695
38668/401661 38760/401376
Kadaster S1034, S925, S1037, S904, S1038
Oppervlakte plangebied 6 ha

AMK-status Niet van toepassing
Archis-waarnemingsnrs. Niet van toepassing
Archis-vondstmeldingsnrs. Niet van toepassing
Vondstmeldingen ZAA Niet van toepassing
Monumentnummers Niet van toepassing
Opdrachtgever Roompot Recreatie Beheer B.V
Contactpers. opdrachtgever [redacted]
Uitvoerder Antea Group
Datum uitvoering december 2017

Soort onderzoek Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek d.m.v.
verkennde boringen

Projectteam [redacted]

Vrijgave conform KNA [redacted]
Bevoegd gezag (BG) Gemeente Noord-Beveland
Adviseur BG Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ)
Postbus 49, 4330 AA Middelburg, [redacted]
Contactpersoon BG [redacted]

Beheer en locatie documentatie Zeeuws Archeologisch Archief (ZAA)
Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland
Postbus 49, 4330 AA Middelburg
[redacted]

Beheer en locatie vondsten Zeeuws Archeologisch Depot te Middelburg
Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland
Looiersingel 2, 4331 NL Middelburg
[redacted]

Levering digitale gegevens rapport RCE; data: e-depot (www.edna.nl)

Nieuw aangetroffen vindplaats(en) Archis-vondstmeldingsnr.: n.v.t.
Archis-waarnemingsnr.: n.v.t.
Complextype: n.v.t.
Datering: n.v.t.

Samenvatting

In december 2017 heeft Antea Group in opdracht van Roompot Recreatie Beheer B.V. een archeologisch onderzoek uitgevoerd op het terrein van minicamping 'De Ontdekking' te Kamperland, gemeente Noord-Beveland. De aanleiding tot het uitvoeren van het archeologisch onderzoek is de geplande herontwikkeling van de minicamping en boomgaard 'De Ontdekking' te Kamperland, naar een invulling met woningen en 'lodges' nabij het bestaande park Beach Resort Kamperland. Om deze ontwikkeling mogelijk te maken, is een omgevingsvergunning verplicht gesteld. In dit kader dienen enkele onderzoeken uitgevoerd te worden, waaronder een archeologisch (voor)onderzoek. Conform het gemeentelijk beleid dient een archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden wanneer binnen het plangebied bodemingrepen plaatsvinden groter dan 2.500 m² en de bodemingrepen dieper reiken dan 40 cm – mv. Dit is vertaald in een dubbelbestemming 'waarde archeologie 4' binnen het bestemmingsplan. De exacte verstoringsdiepte is op dit moment nog niet bekend, maar de bodemingrepen beslaan sowieso een oppervlakte groter dan 2.500 m².

Bureauonderzoek

Uit bestudering van de beschikbare informatie is gebleken dat binnen het plangebied geen afzettingen behorende tot het Laagpakket van Wormer, het Hollandveen Laagpakket en de top van het pleistocene dekzand meer kunnen voorkomen, als gevolg van mariene erosie. Daarmee vervalt de archeologische verwachting op het aantreffen van vindplaatsen uit de vroege prehistorie tot en met de Romeinse tijd. In de middeleeuwen lag het plangebied in buitendijks gebied. De afzettingen van het Laagpakket van Walcheren dateren dus van na deze periode en kunnen dus geen vindplaatsen uit de middeleeuwen bevatten. Hiermee geldt binnen het plangebied alleen een verwachting voor resten uit de nieuwe tijd. Deze verwachting is echter ook laag.

Booronderzoek

De bodemopbouw van de onderzoekslocatie komt overeen met hetgeen verwacht werd op basis van het bureauonderzoek. Tot de maximaal geboorde diepte bestaat de bodem uit een afwisseling van mariene afzettingen (zand- en kleilagen), die behoren tot de Formatie van Naaldwijk, het laagpakket van Walcheren. Er zijn tot de geboorde diepte van 3,5 m-mv nergens oudere potentiële archeologische niveaus of laagpakketten aangetroffen. De gemeentelijke verwachtingskaarten geven dus terecht aan dat hier geen kans op oudere (intacte) archeologische vondsten bestaat. Ook in de top van de zeeafzettingen zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen, dus de lage archeologische verwachting op vondsten uit de nieuwe tijd, die volgens de gemeentelijke beleidskaart geldt voor de top van het laagpakket van Walcheren, blijft gehandhaafd.

Advies

Op basis van het uitgevoerde archeologisch bureau- en booronderzoek adviseren we het onderzochte plangebied zonder aanvullend archeologisch onderzoek vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Dit betreft een selectieadvies. Het nemen van een selectiebesluit is voorbehouden aan het bevoegd gezag, in deze de gemeente Noord-Beveland. Ook voor vrijgegeven (delen van) plangebieden bestaat altijd de mogelijkheid dat er tijdens graafwerkzaamheden toch losse sporen en vondsten worden aangetroffen. Het betreft dan vaak kleine sporen of resten die niet door middel van een booronderzoek kunnen worden opgespoord. Op grond van artikel 5.10 van de Erfgoedwet dient zo spoedig mogelijk melding te worden gemaakt van de vondst bij de Minister (de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed [REDACTED]). Een vondstmelding bij de gemeentelijk of provinciaal archeoloog kan ook.

1 Inleiding

In december 2017 heeft Antea Group in opdracht van Roompot Recreatie Beheer B.V. een archeologisch onderzoek uitgevoerd op het terrein van minicamping 'De Ontdekking' te Kamperland, gemeente Noord-Beveland.

- *Aanleiding:* de aanleiding tot het uitvoeren van het archeologisch onderzoek is de geplande herontwikkeling van de minicamping en boomgaard 'De Ontdekking' te Kamperland, naar een invulling met woningen en 'lodges' nabij het bestaande park Beach Resort Kamperland. Om deze ontwikkeling mogelijk te maken, is een omgevingsvergunning verplicht gesteld. In dit kader dienen enkele onderzoeken uitgevoerd te worden, waaronder een archeologisch (voor)onderzoek. Conform het gemeentelijk beleid dient een archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden wanneer binnen het plangebied bodemingrepen plaatsvinden groter dan 2.500 m² en de bodemingrepen dieper reiken dan 40 cm – mv. Dit is vertaald in een dubbelbestemming 'waarde archeologie 4' binnen het bestemmingsplan. De exacte verstoringsdiepte is op dit moment nog niet bekend, maar de bodemingrepen beslaan sowieso een oppervlakte groter dan 2.500 m².
- *Beleid:* Conform de wettelijke verplichtingen in de landelijke Monumentenwet (1988) met daarin besloten de WAMZ/BAMZ (2007) en de WRO (2006) dient bij ruimtelijke ontwikkeling rekening gehouden te worden met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten monumenten. De wettelijke taak voor de integratie van archeologie ligt bij de gemeente. Om op verantwoorde en gemotiveerde wijze invulling te geven aan deze taak heeft de gemeente Noord-Beveland een archeologisch beleid opgesteld.¹ De kwaliteit van de onderzoeken die worden opgesteld dienen naast rekening te houden met het gemeentelijke beleid te voldoen aan de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA). In aanvulling daarop heeft de provincie Zeeland aanvullende eisen opgesteld voor al het archeologisch onderzoek dat wordt uitgevoerd in de provincie Zeeland om op die manier de kwaliteit van het uitgevoerde onderzoek nog verder te waarborgen.²
- *Type onderzoek:* voor het plangebied is een archeologisch bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van verkennende boringen uitgevoerd. Het booronderzoek bestond uit het zetten van verkennende boringen conform de eisen en richtlijnen van de provincie Zeeland.
- *Doel:* het doel van het uitvoeren van een archeologisch bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Een gespecificeerde verwachting gaat in op de mogelijke aanwezigheid, het karakter, de omvang, datering en eventuele (mate van) versterking van archeologische waarden binnen het plangebied. Het doel van het uitvoeren van een inventariserend veldonderzoek door middel van verkennende boringen is het toetsen van de in het bureauonderzoek opgestelde verwachtingsmodel. Daarnaast dient het booronderzoek om het bodemprofiel en de mate van versterking van het bodemprofiel vast te stellen en de aan- of afwezigheid van archeologische vindplaatsen vast te stellen.

---

¹ Alkemade et al., 2011.

² Provincie Zeeland (2017).

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de protocollen van de KNA 4.0. Voor het KNA-protocol 4003 (inventariserend veldonderzoek) is Antea Group gecertificeerd conform de SIKB-BRL SIKB 4000 (Beoordelingsrichtlijn voor archeologie). Daarnaast is het onderzoek uitgevoerd conform de aanvullende eisen van de provincie Zeeland.

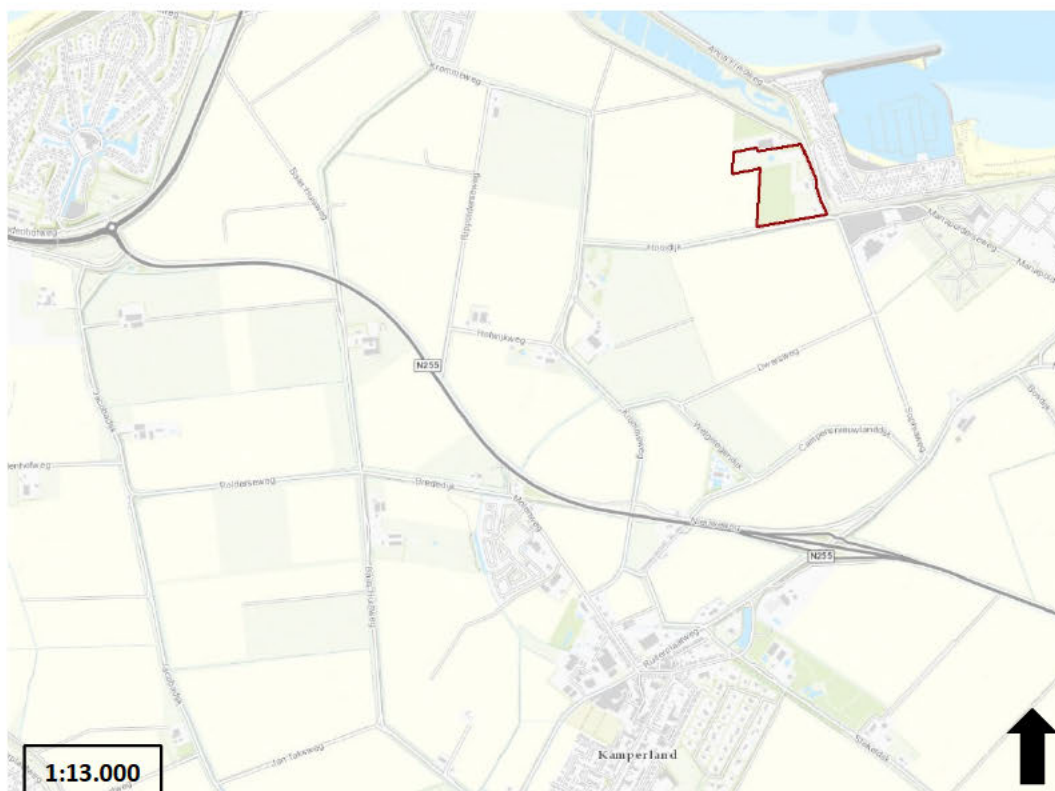
2 Bureauonderzoek

Het doel van het uitvoeren van een archeologisch bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Voor het opstellen van een dergelijke verwachting wordt gebruik gemaakt van reeds bekende archeologische waarnemingen, historische kaarten, bodemkundige gegevens en informatie over de landschappelijke situatie. Een gespecificeerde verwachting gaat in op de mogelijke aanwezigheid, het karakter, de omvang, datering en eventuele (mate van) verstoring van archeologische waarden binnen het plangebied.

2.1 Beschrijving onderzoekslocatie

2.1.1 Begrenzing onderzoeks- en plangebied

- *Begrenzing plangebied:* Het plangebied ligt ten westen van de Anna Frisoweg te Kamperland, ter hoogte van huisnummer 3a (afbeelding 1). Het terrein heeft een omvang van circa 6 ha.

Afbeelding 1. Locatie van het plangebied in rood op de topografische kaart (bron: Kadaster).

- *Begrenzing onderzoeksgebied:* Het onderzoeksgebied betreft een gebied van 1.000 m rondom het plangebied. Dit gebied is representatief voor wat betreft de voor het plangebied te genereren informatie.

2.1.2 Huidig en toekomstig gebruik

Huidig gebruik plangebied

Het plangebied bestaat deels uit boomgaard (3 ha). Het overige deel bestaat uit campingplaatsen (25) en asfaltverharding. Verder staat er een toiletgebouw binnen het plangebied dat in 2016 geheel vernieuwd is.

Consequenties toekomstig gebruik

Er wordt oppervlaktewater in het gebied gebracht. Verder wordt de minicamping en de boomgaard herontwikkeld tot invullingen met woningen en 'lodges' langs het water (afbeelding 2). De exacte ontgravingsdieptes zijn op dit moment nog niet bekend.

Afbeelding 2. Toekomstige inrichting van het plangebied (bron: Roompot Recreatie Beheer B.V.) (schaal onbekend).

2.1.3 Archeologisch beleid

Het plangebied valt binnen het vigerende bestemmingsplan 'Recreatieconcentratie De Roompot 2015' van de gemeente Noord-Beveland. Binnen het plangebied is een dubbelbestemming 'waarde-archeologie 4' van toepassing. Bij deze waarde dient archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden indien de bodemingrepen een oppervlakte van meer dan 2.500 m² beslaan en/of de bodem dieper dan 40 cm – mv verstoren. Deze dubbelbestemming is afgeleid van de archeologische beleidskaart van de gemeente Noord-Beveland. Voor een overzicht van het gemeentelijke beleid wordt verwezen naar paragraaf 2.3.1.

2.1.4 Landschappelijke situatie

Geologie

De ondergrond van de gemeente is onder te verdelen in een deel dat is afgezet in het Pleistoceen (tot 10.000 jaar voor heden) en lagen die zijn afgezet in het jongste geologische tijdvak, het Holocene (vanaf 10.000 jaar geleden tot heden).

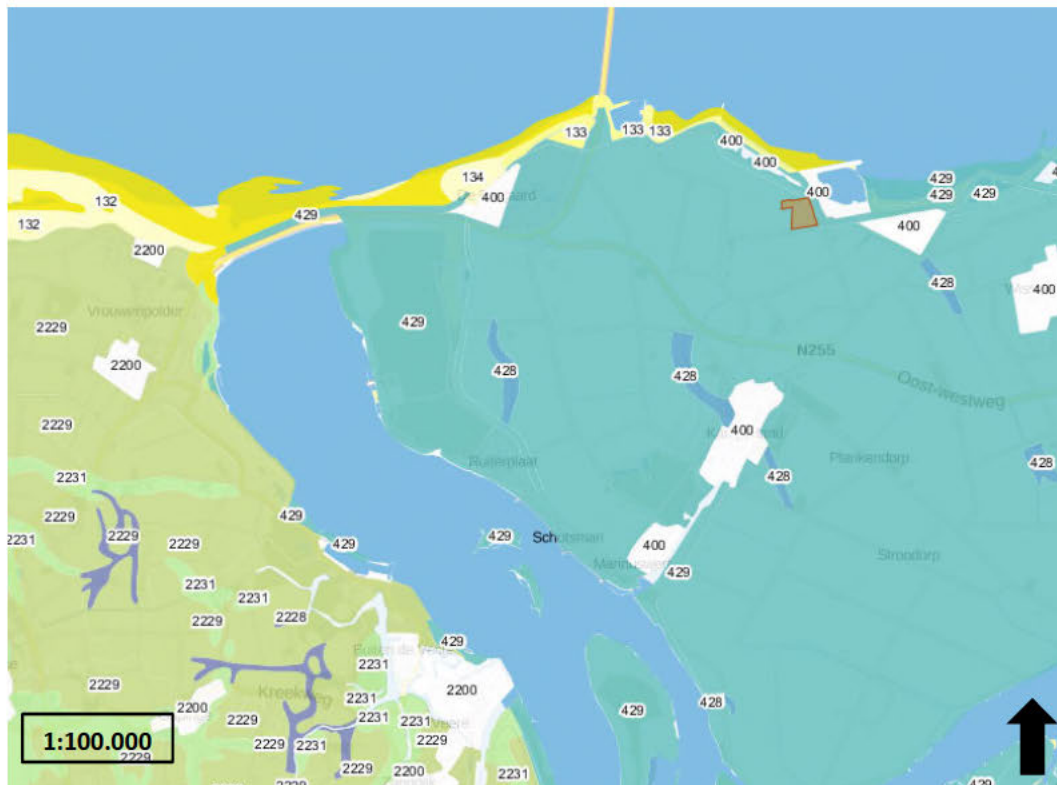
Het pleistocene pakket bevindt zich diep in de ondergrond en bestaat vrijwel geheel uit een grote vlakte van (grof) zand en grind, dat tijdens de laatste ijstijd (het Weichselien) is afgezet door de rivier de Schelde die zich via de latere Oosterschelde een weg baande door de poolwoestijn. Aan het einde van het Weichselien steeg de temperatuur snel tot ongeveer de waarden die het nu heeft. Dit leidde tot het smelten van de ijskappen van de laatste ijstijd, waardoor de zeespiegel een sterke stijging vertoonde. Dit zorgde ervoor dat het gebied van Zeeland de delta werd van de rivier de Schelde. De stijging van de zeespiegel zette ook tussen de periode van 6000 – 3000 voor Chr. door, waardoor het gebied van Zeeland veranderde in een waddengebied dat in het westen werd begrensd door zuidwest-noordoost georiënteerde strandwallen. Dit waddengebied ging oostelijk verder als een kweldergebied.

Gedurende de periode van het Subboreaal (3000-1000 v. Chr.) nam de snelheid van de zeespiegelstijging af. Dit leidde tot een grotere aanvoer van zand naar de kust vanuit de bodem van de Noordzee, waardoor de strandwallen zich konden stabiliseren. Achter deze strandwallen slibde het waddengebied verder op. Dit leidde op veel plekken tot de depositie van het Wormer laagpakket. Dit is een laag schelpenhoudend fijn zand met kleiige lagen. Doordat de strandwallen zich richting het westen verplaatsten en de zand aanvoer toenam, veranderde het waddengebied in een ondiepe lagune die geleidelijk aan zoeter werd. Deze verzoeting leidde tot grootschalige veenvorming (het Hollandveen laagpakket), wat leidde tot een dik pakket veen. De Schelde mondde rond deze tijd via de huidige Oosterschelde uit, daarbij liep deze langs het huidige eiland Tholen.

Na het jaar 100 v. Chr. leidde mogelijk de combinatie van verdere afname van de zeespiegelstijging en een hogere stormfrequentie tot erosie van de kust. Hierbij werden de riviermondingen van de Maas, Rijn en Schelde wijder, waardoor de zee verder landinwaarts kon dringen. Door deze ontwikkeling werden de achterliggende veengebieden ontwaterd, waardoor deze begonnen in de klinken. Hierdoor kwamen de gebieden in Zeeland zo laag te liggen dat de zee deze overspoelde.

Omstreeks 300 n. Chr. startte een uitgebreidere erosie, die werd versterkt door de vroege menselijke turfwinning om zo zout te verkrijgen. In de vroege middeleeuwen vonden grote inbraken van de zee door strandwallen plaats. Dit leidde naast erosie van eerdere lagen ook tot de depositie van klei via de aanwezige getijdenkreeken die ontstaan bij een overstroming. In de

late middeleeuwen was de gehele kustbarrière vrijwel geheel verdwenen. De mens ging echter de gevolgen van de zee tegen door omdijking van gebieden. Bij grote overstromingen in de 16e eeuw (zie verder bij 2.1.5) werden de jongste zeeafzettingen gevormd (zie afbeelding 3).

Afbeelding 3. Uitsnede van de landschapszones kaart (bron: Archis 3) met in oranje het plangebied. Op deze kaart is het verschil goed te zien tussen het jonge eiland van Noord-Beveland (blauwgroen: jonge zeeinbraken) en het naastgelegen oudere eiland Walcheren (lichtgroen: Zeeuws-Zuidhollands kleigebied met verschillende kwelders, krekens en prielen).

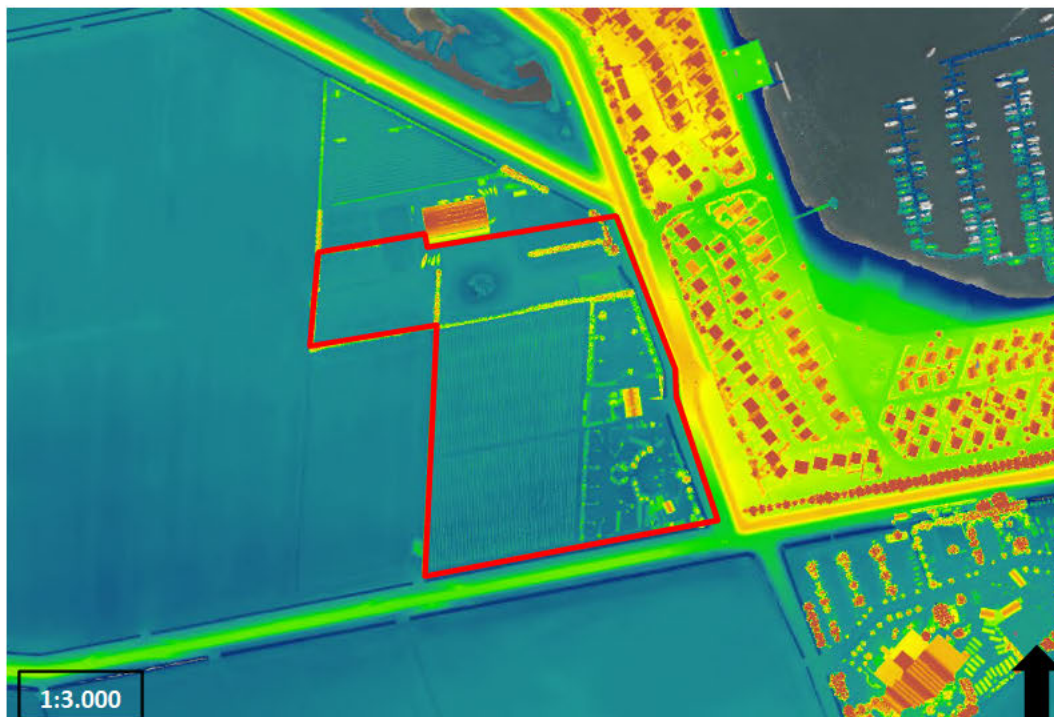
Geomorfologie en AHN

Op de geomorfologische kaart ligt het plangebied voor het overgrote gedeelte in een vlakte van getij-afzettingen (code 2M35) (afbeelding 4). Slechts een smalle strook aan de oostzijde valt binnen een zone die wordt aangegeven als lage dijk (code D1). Verder komen in de omgeving van het plangebied zeestrandglooiingen voor (code 4H13).

Afbeelding 4. Uitsnede van de geomorfologische kaart met in oranje het plangebied (bron: Archis3) (legenda: groen = vlakte van getij-afzettingen, roze = lage dijk, geel = zeestrandglooiing).

Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) zijn geen kenmerkende reliëfverschillen te zien (afbeelding 5). De op de geomorfologische kaart aangegeven dijk ligt hoger in het landschap dan de omringende gebieden. Het gebied van recreatiepark de Roompot, direct ten oosten van het plangebied, lijkt opgehoogd. Het plangebied ligt gemiddeld op 0,8 m + NAP.

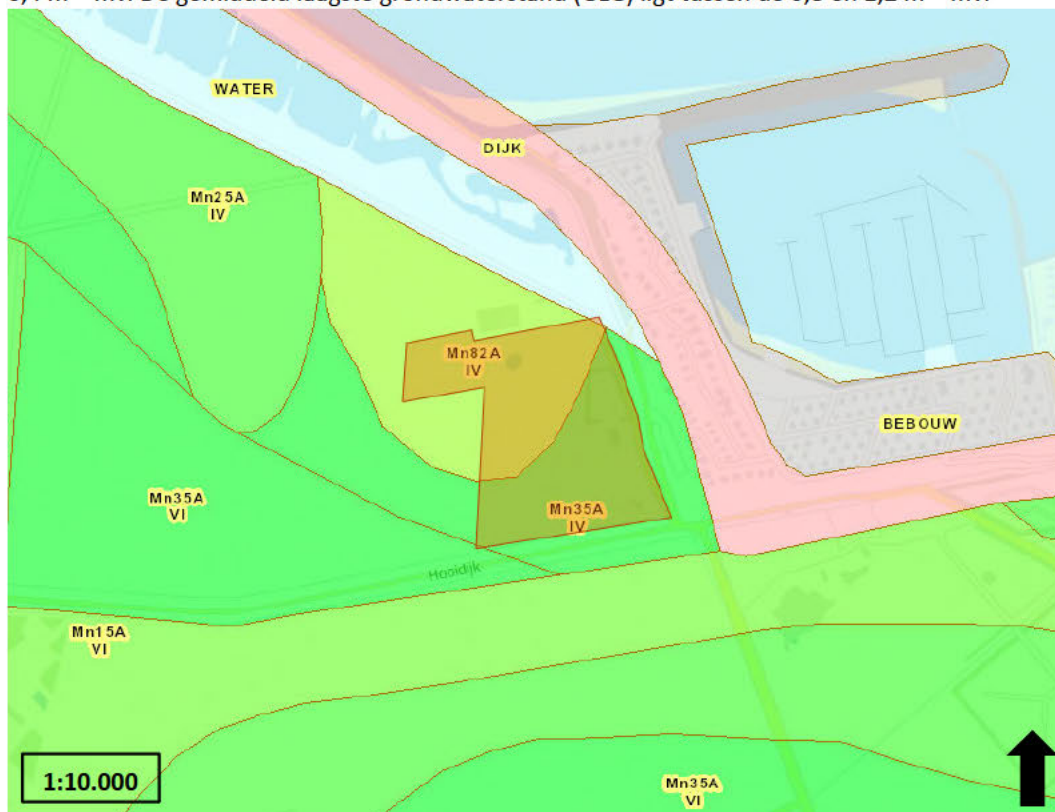

Afbeelding 5. Uitsnede van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) met in rood het plangebied (bron: www.ahn.nl).

Bodem en grondwater

De bodem in het plangebied bestaat uit kalkrijke poldervaaggronden (codes Mn82A en Mn35A) (afbeelding 6). Poldervaaggronden zijn zavel- en kleigronden die alle komgronden en vrijwel alle jonge zeekleigronden omvat.

De grondwatertrap is IV. Hierbij ligt de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) op meer dan 0,4 m – mv. De gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG) ligt tussen de 0,8 en 1,2 m – mv.

Afbeelding 6. Uitsnede van de bodemkaart incl. grondwatertrappen met in oranje het plangebied (bron: Archis3).

Bij het dinoloket (www.dinoloket.nl) zijn in de directe omgeving van het plangebied alleen geologische boringen uitgevoerd. Volgens het ondergrondmodel wat hieruit samengesteld kan worden bestaat de bodem ter plaatse van het onderzoeksgebied vanaf het maaiveld tot een diepte van 29-37 m – mv uit afzettingen van het laagpakket van Walcheren. De afzettingen van het Hollandveen laagpakket en het laagpakket van Wormer zijn niet meer aanwezig.

2.1.5 Historische situatie en mogelijke verstoringen

Bewoningsgeschiedenis

In Zeeland zijn vondsten uit het paleolithicum schaars. De vroegste aanwijzingen van menselijke aanwezigheid dateren uit het midden paleolithicum (tot circa 35.000 v. Chr.) en bestaan uit enkele afslagen en werktuigen, waaronder vuistbijlen gemaakt van vuursteen. Deze, maar ook vondsten uit het laat paleolithicum worden enkel gevonden in secundaire context (verspoeld, uitgebaggerd of losse context).³

³ Besuijen 2015, 23.

Vindplaatsen uit het mesolithicum zijn tot op heden enkel bekend uit Zeeuws-Vlaanderen, maar naar alle waarschijnlijkheid zijn deze ook in de rest van Zeeland aanwezig. Deze zijn echter bijzonder moeilijk op te sporen, omdat ze zijn bedekt met een pakket van klei en veen van enkele meters dik. In het neolithicum was bewoning alleen mogelijk op de strandwallen en hogere delen van het getijdengebied. Neolithische sporen zijn dan ook schaars binnen de provincie Zeeland. Ditzelfde geldt voor de bronstijd, vanwege de langzaam doorgaande zeespiegelstijging en het weinig toegankelijke landschap.

In de ijzertijd wordt Zeeland bedekt door een uitgestrekt veenlandschap, maar toch wordt er in deze vrij intensief gewoond. Vindplaatsen zijn echter vooral bekend uit Walcheren, Tholen en Schouwen. In deze periode waren de middelen van bestaan exclusief gericht op landbouw en veeteelt. De nederzettingen bestonden uit slechts enkele boerderijen, die werden bewoond door enkele families.

Ook in de Romeinse tijd was Zeeland een uitgestrekt veengebied. De bewoning zal zich voornamelijk hebben geconcentreerd op de strandwallen en langs de oevers van de Schelde, die een belangrijke handels(vaar)weg vormde. Toch tonen vondsten aan dat ook het veengebied vrij intensief bewoond werd. De belangrijkste producten die vanuit Romeins Zeeland werden geëxporteerd betroffen vissaus en zout. Tijdens de Romeinse tijd werd een betere afwateringsinfrastructuur aangelegd die zorgde voor een grondige ontwatering van het veenlandschap. Dit had echter ook de klink van het veen tot gevolg. Hierdoor kreeg het stijgende zeewater steeds meer vat op het land.

Onder invloed van de zee verdrinkt het Zeeuwse landschap geleidelijk vanaf het derde kwart van de 3^e eeuw na Christus. Hierna is het gebied lange tijd ongeschikt voor bewoning. Vanaf het einde van de 8^e eeuw vinden we weer bewoningssporen terug. De hoger gelegen kreekruggen waren uitermate geschikt voor de aanleg van wegen en nederzettingen. Grote delen van Zeeland krijgen hun huidige uiterlijk in de volle middeleeuwen, wanneer werd begonnen met grootschalige bedijkingen. In de late middeleeuwen steeg de zoutproductie in Zeeland weer tot grote hoogte. Door het ontginnen van binnendijkse gebieden verlaagde het landschap opnieuw. In combinatie met hevige stormvloedden konden diepe getijdegeulen zich insnijden in het landschap. Grote overstromingen zetten grote gebieden eerder bedijkt land opnieuw onder water in deze periode.

De plaats Kamperland was vroeger bekend als *Campen* en wordt al in 976 genoemd. In 1170 wordt Campen als zelfstandige parochie genoemd. Verschillende stormvloedden in de 16^e eeuw teisterden Noord-Beveland, waarbij Campen in zee verdween. Vanaf 1598 werd het gebied weer ingepolderd.⁴

Historisch kaartmateriaal

Op het historisch bekende kaartmateriaal wordt duidelijk dat het eiland van Noord-Beveland door de tijd heen verschillende keren van vorm veranderde. Op een kaart van de Zeeuwse Delta uit 1573 is duidelijk te zien dat het hele uiterlijk van Zeeland nog verschilt van dat van vandaag de dag (afbeelding 7). In 1650 bevindt het plangebied zich nog in de zee, volgens de kaart van Visscher-Roman (afbeelding 8).

Honderd jaar later, in 1750, is dit beeld veranderd: het plangebied bevindt zich in de Anna-Frisopolder (afbeelding 9). De bedijking van de Anna-Frisopolder kwam gereed in 1747 en had toen een oppervlakte van circa 129 hectare. De polder is waarschijnlijk vernoemd naar de

---

⁴ Besuijen 2015, 29.

echtgenote van Prins Willem IV, Anna van Hannover en tevens naar hemzelf (Friso was één van zijn voornamen). Het bedijkingsjaar was ook het jaar dat de prins erfstadhouder werd.

In de jaren daarna worden de kaarten steeds gedetailleerder. Zo is op de kaart van 1844-1852 de verkaveling zichtbaar (afbeelding 10) en in 1916 krijgt de polder een ander uiterlijk. In 1959 is de naastgelegen Sophie polder verdwenen en heeft deze plaatsgemaakt voor de zee (afbeelding 11). In de gehele periode is het plangebied onbebouwd en in gebruik als bouwland. Pas in 1999 verschijnt de bebouwing langs de Anna Frisoweg (nr. 3a). Het plangebied wordt dan al gebruikt als boomgaard. In 2007 wordt de jachtwerf gebouwd, die is weergegeven op afbeelding 2.⁵ Deze valt echter buiten het plangebied.

Afbeelding 7. Uitsnede van de kaart van de Zeeuwse Delta uit 1573 door C. Sgrooten. Noord-Beveland is volledig overstromd weergegeven.

⁵ www.topotijdreis.nl

Afbeelding 8. Uitsnede van de kaart van Visscher-Roman uit 1650 met in blauw het plangebied (bron: <https://zldgwb.zeeland.nl/geoloket/?Viewer=Cultuur%20Historie>).

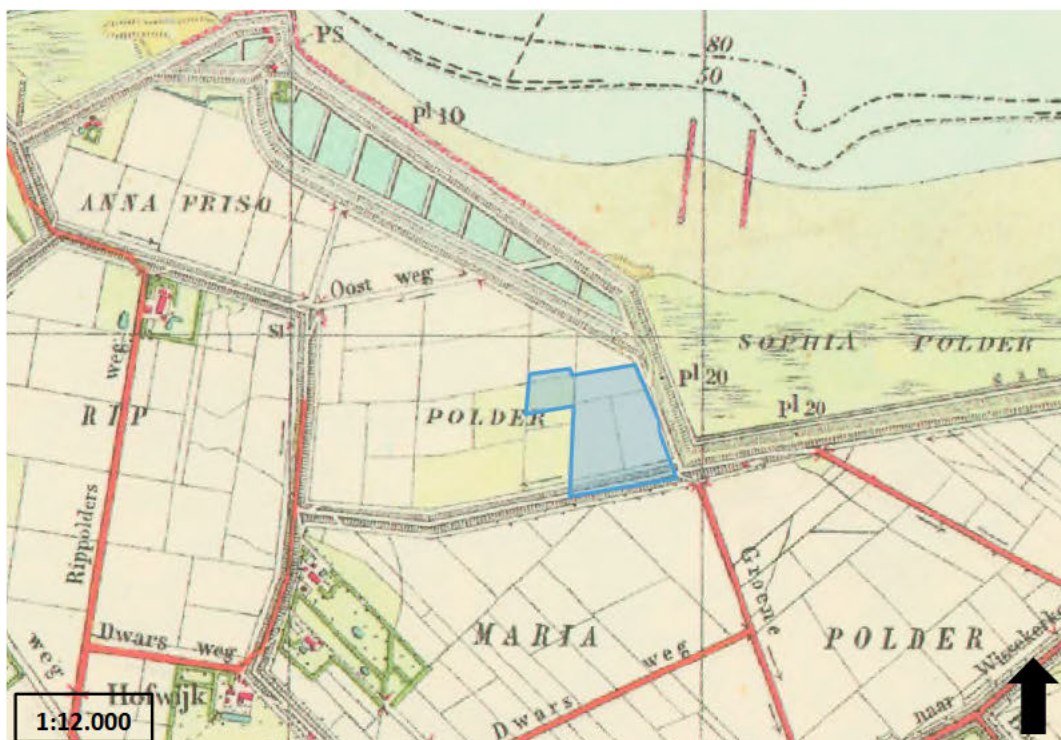

Afbeelding 9. Uitsnede van de kaart van Hattinga uit 1750 met in blauw het plangebied (bron: <https://zldgwb.zeeland.nl/geoloket/?Viewer=Cultuur%20Historie>).

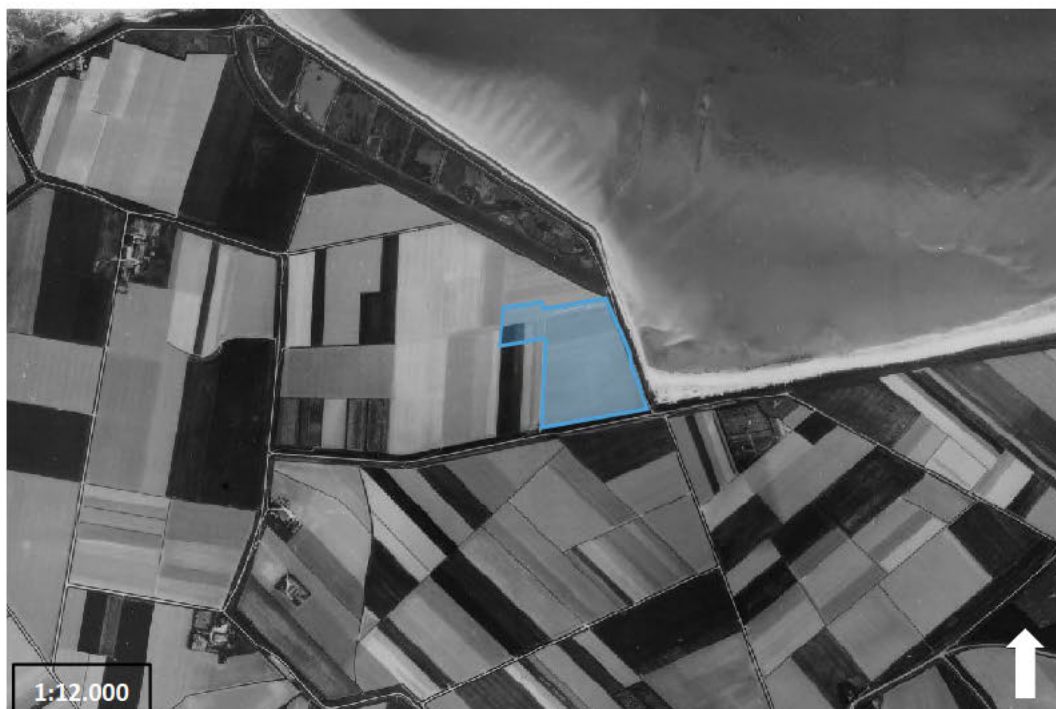

Afbeelding 10. Uitsnede van de TMK-nettekening 1844-1852 met in blauw het plangebied (bron: <https://zldgwb.zeeland.nl/geoloket/?Viewer=Cultuur%20Historie>).

Afbeelding 11. Uitsnede van de topografische kaart van 1916 met in blauw het plangebied (bron: <https://zldgwb.zeeland.nl/geoloket/?Viewer=Cultuur%20Historie>).

Afbeelding 12. Luchtfoto uit 1959 met in blauw het plangebied (bron: <https://zldgwb.zeeland.nl/geoloket/?Viewer=Cultuur%20Historie>).

Mogelijke verstoringen

Het plangebied is nooit bebouwd en lange tijd in gebruik geweest als landbouwgrond. Pas in 1999 wordt het plangebied in gebruik genomen als boomgaard, waarbij eventuele verstoringen hebben kunnen optreden in de vorm van diepploegen. Verder zullen er weinig verstoringen in het plangebied voorkomen. Het huidige gebruik als minicamping heeft hoogstwaarschijnlijk ook niet voor grootschalige verstoringen gezorgd, hoewel voor de aanleg van kabels (elektriciteit naar de campingplekken) en (water)leidingen hoogstwaarschijnlijk wel gegraven is.

2.2 Bekende waarden

2.2.1 Archeologische waarden

Uit het Archeologische Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed zijn de bekende archeologische waarden in een omtrek van 1.000 m rondom het plangebied opgevraagd. Het betreft archeologische monumenten, archeologische waarnemingen (zoals vondsten) en meldingen van eerder uitgevoerde archeologische onderzoeken (zie kaart 420116-ARCHIS in de kaartbijlage).

Gegevens uit ARCHIS: AMK-terreinen

Binnen het plangebied en het onderzoeksgebied zijn geen AMK-terreinen aanwezig.

Gegevens uit ARCHIS: archeologische waarnemingen

Binnen het onderzoeksgebied zijn een aantal archeologische waarnemingen bekend. Deze kennen, op één waarneming na, allemaal een indirecte verwervingswijze (literatuur studie).

De eerste waarneming betreft een waarneming op circa 1.000 m ten zuidoosten van het plangebied (waarnemingsnr. 19917). Het gaat hier om een niet nader gespecificeerd grondspoor dat zou dateren uit de late middeleeuwen. Er is geen verdere informatie bekend. Ditzelfde geldt voor waarnemingsnr. 19918 op circa 1.000 m ten westen van het plangebied.

Waarneming 20070 bevindt zich op circa 800 m ten westen van het plangebied. Hier werden in 1982 funderingsresten aangetroffen van voormalige bebouwing, die waarschijnlijk dateert uit de late middeleeuwen B en/of de nieuwe tijd. Verdere informatie ontbreekt.

Op 940 m ten zuidoosten van het plangebied zijn in 1982 resten gezien die behoren bij een mottekasteel volgens de beschrijving (waarnemingsnr. 20069). Ook hier ontbreekt verdere informatie. Op 1000 m ten zuiden van het plangebied zijn ook resten van een drenkplaats of waterreservoir waargenomen (waarnemingsnr. 20071). Er is geen verdere informatie bekend. Als laatste is er op 820 m ten westen van het plangebied een waarneming gedaan door het SCEZ in 2015 aan de Krommeweg 3 (waarnemingsnr. 19918). Hier werden een bakstenen fundering en een gemetselde waterput aangetroffen. De twee structuren dateren op basis van de steenformaten uit de 17e-19e eeuw. Ook werd er roodbakend geglaazuurd aardewerk aangetroffen uit de nieuwe tijd.

Zaakid	Waarnemingsnr. (oud)	begin	eind	complextype	verwerving
2805916100	19917	Late Middeleeuwen	Late Middeleeuwen	bewoning (inclusief verdediging)	indirect: literatuur
3098286100	19918	Late Middeleeuwen	Late Middeleeuwen	Bewoning (inclusief verdediging)	Indirect: literatuur
3052763100	20070	Late Middeleeuwen B	Nieuwe Tijd	bewoning (inclusief verdediging)	indirect: literatuur
3098667100	20069	Late Middeleeuwen	Nieuwe Tijd Vroeg	mottekasteel	indirect: literatuur
3098675100	20071	Nieuwe Tijd Midden	Nieuwe Tijd Midden	drenkplaats / dobbe	indirect: literatuur
4020372100	n.v.t.	Nieuwe Tijd Midden	Nieuwe Tijd Laat	Waterput/water reservoir/fundering	Niet-archeologisch: graafwerk

Tabel 1. Archeologische waarnemingen binnen onderzoeksgebied (bron: ARCHIS)

Gegevens uit ARCHIS: eerdere onderzoeken

Binnen het onderzoeksgebied is één archeologisch onderzoek uitgevoerd (OM-nr. 64848). Het gaat om een archeologisch bureauonderzoek ten behoeve van het traject dijkverbetering "Roompot" van de Maria-, Anna-Friso- en Jacobapolder en Sophia- en Jacobahaven. Uit het bureauonderzoek bleek dat er binnen het plangebied geen verwachtingen zijn voor het aantreffen van vindplaatsen uit de vroege prehistorie tot en met de Romeinse tijd, vanwege het ontbreken van afzettingen van het Laagpakket van Wierden (top van het pleistocene dekzand), het Laagpakket van Wormer en het Hollandveen Laagpakket in de ondergrond. Tevens kon worden vastgesteld dat binnen het onderzoeksgebied geen vindplaatsen uit de vroege en late middeleeuwen aanwezig kunnen zijn, gezien het feit dat het gebied in deze periode buitendijks lag. Ook de verwachting op het aantreffen van resten uit de nieuwe tijd werd als laag ingeschat. Er werd geen vervolgonderzoek geadviseerd, waarmee het bevoegd gezag instemde.⁶

⁶ Besuijen, 2015.

Zaakid	OM-nr (oud)	type onderzoek	uitvoerder
2469061100	64848	archeologisch: bureauonderzoek	Artefact! Advies en Onderzoek in Erfgoed

Tabel 2. Eerder uitgevoerde onderzoeken binnen onderzoeksgebied (bron: ARCHIS).

In het ZAA zijn geen onderzoeken opgenomen in de omgeving van het plangebied die niet in archis zijn opgenomen.⁷

2.2.2 Ondergrondse bouwhistorische waarden

In de directe omgeving van het plangebied is er geen sprake van bebouwing die de status rijksmonument heeft. Derhalve is er ook geen lijst met monumenten-nummers opgenomen in deze rapportage. Ook zijn er geen (geregistreerde) ondergrondse bouwhistorische waarden aanwezig in het plangebied.⁸

2.3 Archeologische verwachting

2.3.1 Bestaande verwachtingskaarten

IKAW

De Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) is een door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed opgestelde kaart waarop aan de hand van eerder gedane archeologische waarnemingen en de bodemkundige gegevens is aangegeven wat de kans is in een bepaald gebied archeologie aan te treffen: laag, middelhoog of hoog. Zoals de naam al aangeeft gaat het hier - vanwege schaal en extrapolatie - slechts om een ruwe indicatie. Op de IKAW is aan het plangebied een zeer lage trefkans toegekend.

Gemeentelijke verwachtingskaart

De gemeente Noord-Beveland heeft vier verschillende archeologische maatregelenkaarten op laten stellen.⁹

Het gaat hier daarmee ook om vier verschillende archeologische niveaus (Laag 1 t/m 4):

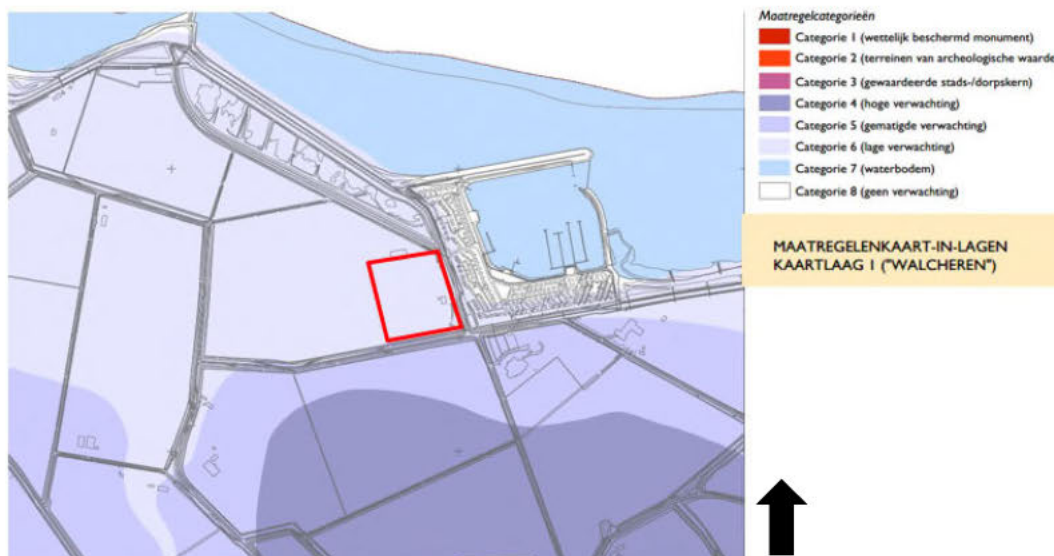
- Laag 1: Laagpakket van Walcheren
  - Het plangebied heeft een lage verwachting voor het aantreffen van archeologische sporen. Indien deze wel worden aangetroffen, zullen deze dateren uit de middeleeuwen en nieuwe tijd. Deze resten zullen bestaan uit nederzettingen, erven, sporen van ontginningen en resten van agrarische activiteit. Het plangebied heeft een lage verwachting omdat het gaat om jongere afzettingen van het Laagpakket van Walcheren die gelegen zijn binnen de polders die dateren van na 1532.
- Laag 2: Hollandveen Laagpakket
  - Het plangebied heeft geen verwachting voor het aantreffen van het Hollandveen Laagpakket. Er zullen dan ook geen resten uit de Romeinse tijd, ijzertijd of bronstijd aanwezig zijn binnen het plangebied.
- Laag 3: Laagpakket van Wormer

⁷ Informatie verstrekt door dhr. H. Jongepier van het SCEZ, e-mail d.d. 28-11-2017.

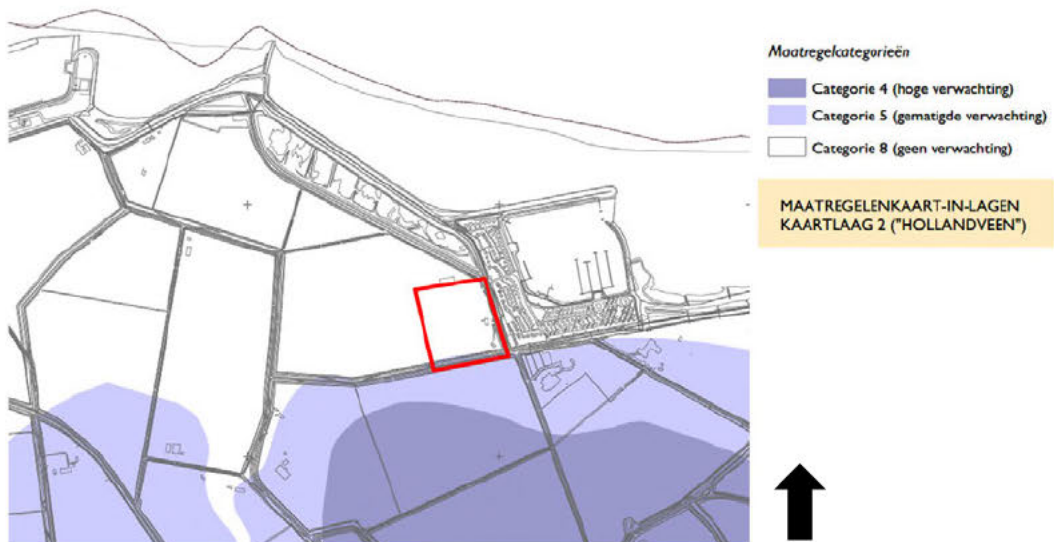
⁸ www.atlasleefomgeving.nl

⁹ Alkemade et al., 2011.

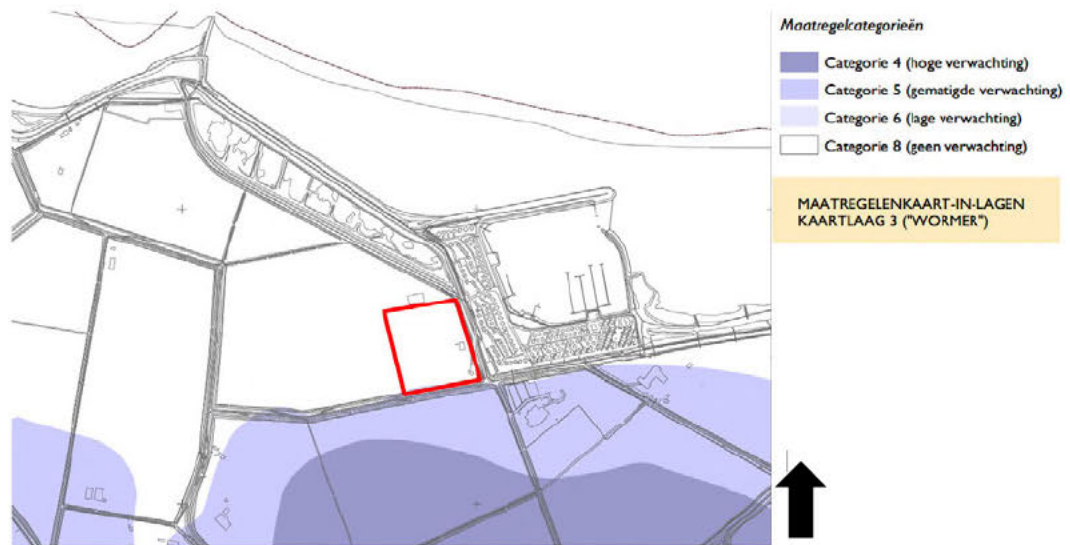
- Het plangebied heeft geen verwachting voor het aantreffen van het Laagpakket van Wormer. Er zullen dan ook geen resten in het plangebied aanwezig zijn die dateren uit het (laat) neolithicum of de bronstijd.
- Laag 4: Pleistoceen dekzand
  - Het plangebied heeft geen verwachting voor het aantreffen van pleistoceen dekzand. Er zullen dan ook geen resten worden aangetroffen uit het mesolithicum en het (laat) paleolithicum.

Afbeelding 13. Uitsnede van de archeologische maatregelenkaart met de verwachting voor het Laagpakket van Walcheren (in rood het plangebied) (bron: Alkemade et al., 2011).

Afbeelding 14. Uitsnede van de archeologische maatregelenkaart met de verwachting voor het Hollandveen Laagpakket (in rood het plangebied) (bron: Alkemade et al., 2011).

Afbeelding 15. Uitsnede van de archeologische maatregelenkaart met de verwachting voor het Laagpakket van Wormer (in rood het plangebied) (bron: Alkemade et al., 2011).

Afbeelding 16. Uitsnede van de archeologische maatregelenkaart met de verwachting voor het pleistocene dekzand (in rood het plangebied) (bron: Alkemade et al., 2011).

2.3.2 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van de hiervoor gepresenteerde gegevens is voor het plangebied het volgende gespecificeerde archeologisch verwachtingsmodel opgesteld.

Datering

Uit bestudering van de beschikbare informatie is gebleken dat binnen het plangebied geen afzettingen behorende tot het Laagpakket van Wormer, het Hollandveen Laagpakket en de top van het pleistocene dekzand meer kunnen voorkomen, als gevolg van mariene erosie. Daarmee vervalt de archeologische verwachting op het aantreffen van vindplaatsen uit de vroege prehistorie tot en met de Romeinse tijd. In de middeleeuwen lag het plangebied in buitendijks gebied. De afzettingen van het Laagpakket van Walcheren dateren dus van na deze periode en kunnen dus geen vindplaatsen uit de middeleeuwen bevatten. Hiermee geldt binnen het plangebied alleen een verwachting voor resten uit de nieuwe tijd. Deze verwachting is echter ook laag.

Complexiteit

Indien er resten uit de nieuwe tijd aanwezig zijn, zou het in theorie kunnen gaan om nederzettingsterreinen. Het zal echter hoogstwaarschijnlijk gaan om resten van agrarische activiteiten, gezien het feit dat het plangebied, op basis van historisch kaartmateriaal, nooit bebouwd is geweest.

Omvang

De omvang van variëren van puntvondsten tot vindplaatsen van enkele honderden vierkante meters.

Diepteligging

Archeologische resten worden direct onder de bouwvoor verwacht. In de regel is dit zo'n 20 cm onder maaiveld.

Locatie

Indien aanwezig, kunnen archeologische resten binnen het gehele plangebied voorkomen

Uiterlijke kenmerken

Resten die wijzen op een sedentair, agrarisch bestaan in de vorm van paalgaten, greppels, waterputten en afvalkuilen. Daarnaast ook ontginningssporen en sporen van agrarische landinrichting

Mogelijke verstoringen

Er zijn geen specifieke gegevens bekend over verstoringen binnen het plangebied. Het gebied heeft tot ver in de 20^e eeuw bestaan uit landbouwgronden. Eventuele verstoringen kunnen ontstaan zijn door diepploegen en de aanleg van kabels en leidingen ten behoeve van de huidige minicamping.

2.4 Conclusies en advies voor vervolgonderzoek

Op basis van het bureauonderzoek geldt een lage kans op het aantreffen van archeologische resten, waarbij het voornamelijk zal gaan om ontginningssporen en resten van agrarische activiteit. De kans op het aantreffen van archeologische resten is echter sterk afhankelijk van het

feit of de bodem in het plangebied verstoord is of niet. Dit kan niet worden bepaald door een bureauonderzoek alleen. Er is in het plangebied een verkennend booronderzoek uitgevoerd om de mate van intactheid en diepteligging van eventueel aanwezige archeologische lage te bepalen.

Conform de aanvullende eisen van de provincie Zeeland dienen er 8 boringen per hectare gezet te worden binnen het plangebied. Het plangebied heeft een oppervlakte van circa 6 hectare. Er dienen dus minimaal 48 boringen gezet te worden.

3 Veldonderzoek

3.1 Doel- en vraagstelling

Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het toetsen van de archeologische verwachting, zoals deze op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek is opgesteld.

Het uitgevoerde onderzoek betreft een inventariserend veldonderzoek door middel van boringen, verkennende fase. Een verkennend onderzoek heeft als doel het in kaart brengen van eventuele verstoringen in de bodem, het verkrijgen van enig inzicht in de bodemopbouw van het gebied en aldus het in kaart brengen van kansrijke en kansarme zones wat betreft archeologie.

Het onderzoek dient antwoord te geven op de volgende vragen:

- Wat is de bodemopbouw en zijn er aanwijzingen voor bodemverstoringen?
- Is er binnen het plangebied een vindplaats aanwezig en/of zijn er archeologische indicatoren aangetroffen die hierop kunnen wijzen? Zo ja, wat is de aard, conserveringstoestand en datering van deze indicatoren/vindplaats?
- Indien archeologische lagen aanwezig zijn; op welke diepte bevinden deze zich en wat is de maximale diepte?
- Waaruit bestaat of bestaan deze archeologische laag of lagen?
- In welke mate wordt een eventueel aanwezige vindplaats verstoord door realisatie van geplande bodemingrepen?
- Hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?
- In welke mate stemmen de resultaten van het veldwerk overeen met de verwachtingen van de bureaustudie?
- Wat zijn de aanbevelingen? Is nader onderzoek noodzakelijk? En zo ja, waaruit kan deze bestaan?

3.2 Onderzoeksofzet en werkwijze

Datum uitvoering	4 en 5 december 2017.
Veldteam	██████████ i.s.m. Antea milieu.
Weersomstandigheden	droog, zonnig en bewolkt, ca. 8 graden.
Boortype	Edelmanboor diameter 7-10 cm (tot 1,5 m-mv). Alle diepere niveaus zijn met de zuigerbuis (diameter 4 cm) bemonsterd.
Methode conform Leidraad SIKB ¹⁰	n.v.t., er is sprake van een verkennende fase booronderzoek.
Motivatie boormethode	conform de richtlijnen van de Provincie Zeeland.
Aantal boringen	51 boringen (van het totaal van 70 milieukundige boringen).
Oriëntatie grid t.o.v. geomorfologie/paleo-landschap	in raaien, zo goed mogelijk verspreid over de locatie.

¹⁰ Tol e.a. 2012

Wijze inmeten boringen	GPS.
Overige toegepaste methoden	De boringen zijn ook gebruikt voor het milieukundig bodemonderzoek. Daarvoor waren 70 boringen nodig. De 51 boringen hiervan, die voor het milieukundig onderzoek tot maximaal 50 cm -mv hoefden te worden uitgevoerd, zijn voor het archeologisch onderzoek tot tenminste 1,0 m-mv doorgezet. Alle diepe milieuboringen (t.b.v. peilbuizen en bodemkwaliteit) zijn ook archeologisch beschreven. Deze diepe boringen, tot maximaal 3,5 m-mv, zijn geplaatst op de plaatsen waar de waterpartijen worden aangelegd. De nummering van de milieuboringen is ook aangehouden voor de archeologieboringen. Vandaar dat in de nummering van de archeologieboringen 19 nummers 'ontbreken' (zie bijlage 3).
Wijze onderzoek / beschrijving boorkolom	NEN5104 en ASB.
Verzamelwijze archeologische indicatoren	Brokkelen/snijden.
Bemonstering	n.v.t.
Vondstzichtbaarheid aan oppervlak	Matig tot slecht. Het grootste deel van de locatie is begroeid met gras.
Omschrijving oppervlaktekartering	Er zijn aan het oppervlak (inclusief slootkanten/ molshopen) geen archeologische vondsten gedaan.
Afwijkingen t.o.v. PvA	geen

3.3 Resultaten

Voor een overzicht van de boringen wordt verwezen naar de boorprofielen in Bijlage 3 en de situatiekaart in de kaartenbijlage.

Afb. 17. Impressies van het veldwerk in het bebouwde deel van de locatie en in de boomgaard.

3.3.1 Bodemopbouw

De bodemopbouw die uit de boringen kan worden afgeleid is conform de verwachting van de landschappelijke ontwikkeling van de Anna-Friso polder. Het geheel van bodemopbouw bestaat uit een afwisseling van kleiige en zandige mariene afzettingen. Er zijn globaal vier niveaus binnen te onderscheiden. Onder een kleiige humeuze bouwvoor van 20 tot 40 cm dik ligt een afwisseling van zandige klei- en kleiige zandlagen (0,2/0,4 tot ca. 1,5 m-mv). Deze lagen zijn roesthoudend en meer of minder schelphoudend. De sterk wisselende klei- en zandlagen wijzen op een afzettingsmilieu van kleine kreekjes, kwelderachtige omstandigheden. Hieronder, van circa 1,5 tot 2,2/2,8 m -mv ligt een niveau met zeer slappe siltige klei (met slechts enkele) zandlaagjes. Dit siltige kleiniveau is afgezet in een rustiger omgeving. Onder de diepte van circa 2,2/2,8 m-mv tot de maximaal geboorde 3,5 m-mv bestaat de bodem uit gelaagd grijs zand, met plaatselijk enkele kleilaagjes. In enkele van de boringen zijn hierin ook zeer fijn verspoelde plantenlaagjes (enkele mm's dik, verspoeld veen(?) en wat hout) opgenomen. Dit zand wordt geïnterpreteerd als een geulafzetting.

Afb. 18. Typisch beeld van een ondiepe boring (1 m-mv) en een diepe boring (3,5 m-mv).

3.3.2 Archeologie

Er zijn tijdens het veldonderzoek geen relevante archeologische indicatoren aangetroffen. Alleen in boring 022 is in de bouwvoor een hoeveelheid met grote brokken houtskool aangetroffen, maar deze worden gezien de ondiepe ligging als recent geïnterpreteerd.¹¹ Het gaat hier echter om een verkennende fase van het inventariserend veldonderzoek door middel van boringen. Het doel van de verkennende fase van het veldonderzoek is het in kaart brengen van de bodemopbouw en het aantonen van eventuele bodemverstoringen. De afwezigheid van archeologische indicatoren kan dan ook niet worden beschouwd als indicatie voor de afwezigheid van een archeologische vindplaats.

¹¹ De drie boringen (22a, b en c) die op een afstand van 5 m rondom boring 22 zijn uitgevoerd, bevatten alle drie geen archeologische indicatoren.

4 Conclusies en advies

4.1 Conclusies

De bodemopbouw van de onderzoekslocatie komt overeen met hetgeen verwacht werd op basis van het bureauonderzoek. Tot de maximaal geboorde diepte bestaat de bodem uit een afwisseling van mariene afzettingen (zand- en kleilagen), die behoren tot de Formatie van Naaldwijk, het laagpakket van Walcheren. Er zijn tot de geboorde diepte van 3,5 m-mv nergens oudere potentiële archeologische niveaus of laagpakketten aangetroffen. De gemeentelijke verwachtingskaarten geven dus terecht aan dat hier geen kans op oudere (intacte) archeologische vondsten bestaat. Ook in de top van de zeeafzettingen zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen, dus de lage archeologische verwachting op vondsten uit de nieuwe tijd, die volgens de gemeentelijke beleidskaart geldt voor de top van het laagpakket van Walcheren, blijft gehandhaafd.

4.2 (Selectie)advies

Op basis van het uitgevoerde archeologisch bureau- en booronderzoek adviseren we het onderzochte plangebied zonder aanvullend archeologisch onderzoek vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Dit betreft een selectieadvies. Het nemen van een selectiebesluit is voorbehouden aan het bevoegd gezag, in deze de gemeente Noord-Beveland.

Ook voor vrijgegeven (delen van) plangebieden bestaat altijd de mogelijkheid dat er tijdens graafwerkzaamheden toch losse sporen en vondsten worden aangetroffen. Het betreft dan vaak kleine sporen of resten die niet door middel van een booronderzoek kunnen worden opgespoord. Op grond van artikel 5.10 van de Erfgoedwet dient zo spoedig mogelijk melding te worden gemaakt van de vondst bij de Minister (de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed: telefoon 033-4217456). Een vondstmelding bij de gemeentelijk of provinciaal archeoloog kan ook.

Antea Group
Oosterhout, december 2017

Literatuur en geraadpleegde bronnen

Alkemade, M., R.M. van Heeringen en W.A.M. Hessing, 2011. *Archeologiebeleid gemeente Noord-Beveland. Deel A: Beleidsnota archeologie*. Vestigia BV, Amersfoort.

Barends *et al.*, 1986: *Het Nederlandse landschap. Een historisch-geografische benadering*. Uitgeverij Matrijs, Utrecht.

Berendsen, H.J.A., 2004 (4^e druk): *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en geomorfologie*. Van Gorcum, Assen.

Besuijen, G.P.A., 2015. *Kamperland-Wissenkerke Dijktraject Roompot. Gemeente Noord-Beveland. Archeologisch bureauonderzoek*. Artefact!, Middelburg.

Brugman, B.A., R.M. van Heeringen en R. Schrijvers, 2011. *Archeologiebeleid gemeente Noord-Beveland. Deel B: Toelichting beleidskaart*. Vestigia BV, Amersfoort.

Provincie Zeeland, 2017. *Aanvullende richtlijnen voor archeologisch onderzoek in de provincie Zeeland*. Provinciaal Blad van Zeeland.

Tol, A., P. Verhagen & M. Verbruggen, 2012: *Leidraad inventariserend veldonderzoek. Deel: karterend booronderzoek*. SIKB.

Kaarten

- Bodemkaart van Nederland, 1:50.000, STIBOKA/Alterra, Wageningen
- Grote Historische Atlas (1830-1855), Wolters Noordhoff, Groningen
- Geomorfologische kaart 1:50.000, Alterra, Wageningen
- Kadastrale kaarten 1811-1832 (<http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>)
- Topografische kaart 1:25000 (<http://kadata.kadaster.nl>)

Internet

- ahn.maps.arcgis.com
- beeldbank.cultureelerfgoed.nl
- www.aardeopdekaart.nl
- www.archis.cultureelerfgoed.nl
- www.atlasleefomgeving.nl
- www.pdok.nl
- www.ruimtelijkeplannen.nl
- www.topotijdreis.nl
- <https://zldgwb.zeeland.nl/geoloket/?Viewer=Cultuur%20Historie>
- www.zeeland.nl/kaarten-en-cijfers/cultuurhistorische-hoofdstructuur

Bijlage 1: Archeologische perioden

Bijlage 1: Archeologische perioden

Als bijlage op de resultaten en verzamelde gegevens wordt hieronder een algemene ontwikkeling van de bewoners-geschiedenis in Nederland geschetst.

Gedurende het **paleolithicum** (300.000-8800 voor Chr.) hebben moderne mensen (*homo sapiens*) onze streken tijdens de warmere perioden wel bezocht, doch sporen uit deze periode zijn zeldzaam en vaak door latere omstandigheden verstoord. De mensen trokken als jager-verzamelaars rond in kleine groepen en maakten gebruik van tijdelijke kampementen. De verschillende groepen jager-verzamelaars exploiteerden kleine territoria, maar verbleven, afhankelijk van het seizoen, steeds op andere locaties.

In het **mesolithicum** (8800-4900 voor Chr.) zette aan het begin van het Holoceen een langdurige klimaatsverbetering in. De gemiddelde temperatuur steeg, waardoor geleidelijk een bosvegetatie tot ontwikkeling kwam en de variatie in flora en fauna toenam. Ook in deze periode trokken de mensen als jager-verzamelaars rond. Voorwerpen uit deze periode bestaan voornamelijk uit voor de jacht ontworpen vuurstenen spitsjes.

De hierop volgende periode, het **neolithicum** (5300-2000 voor Chr.), wordt gekenmerkt door een overschakeling van jager-verzamelaars naar sedentaire bewoners, met een volledig agrarische levenswijze. Deze omwenteling ging gepaard met een aantal technische en sociale vernieuwingen, zoals huizen, geslepen bijlen en het gebruik van aardewerk. Door de productie van overschot kon de bevolking gaan groeien en die bevolkingsgroei had tot gevolg dat de samenleving steeds complexer werd. Uit het neolithicum zijn verschillende grafmonumenten bekend, zoals hunebedden en grafheuvels.

Het begin van de **bronstijd** (2000-800 voor Chr.) valt samen met het eerste gebruik van bronzen voorwerpen, zoals bijlen. Het gebruik van vuursteen was hiermee niet direct afgelopen. Vuursteenmateriaal uit de bronstijd is meestal niet goed te onderscheiden van dat uit andere perioden. Het aardewerk is over het algemeen zeldzaam. De grafheuveltraditie die tijdens het neolithicum haar intrede deed werd in eerste instantie voortgezet, maar rond 1200 voor Chr. vervangen door begravingen in urnenvelden. Het gaat hier om ingegraven urnen met crematieresten waar overheen kleine heuveltjes werden opgeworpen, eventueel omgeven door een greppel.

In de **ijzertijd** (800-12 voor Chr.) werden de eerste ijzeren voorwerpen gemaakt. Ten opzichte van de bronstijd traden er in de aardewerktraditie en in het gebruik van vuursteen geen radicale veranderingen op. De mensen woonden in verspreid liggende hoeven of in nederzettingen van enkele huizen. Op de hogere zandgronden ontstonden uitgebreide omwalde akkercomplexen (*celtic fields*). In deze periode werden de kleigebieden ook in gebruik genomen door mensen afkomstig van de zandgebieden. Opvallend zijn de verschillen in materiële welstand. Er zijn zogenaamde vorstengraven bekend in Zuid-Nederland, maar de meeste begravingen vonden plaats in urnenvelden.

Met de **Romeinse tijd** (12 voor Chr. tot 450 na Chr.) eindigt de prehistorie en begint de geschreven geschiedenis. In 47 na Chr. werd de Rijn definitief als rijksgrens van het Romeinse Rijk ingesteld. Ter controle van deze zogenaamde *limes* werden langs de Rijn *castella* (militaire forten) gebouwd. De inheems leefwijze handhaafde zich wel, ook al werd de invloed van de Romeinen steeds duidelijker in soorten aardewerk (o.a. gedraaid) en een betere infrastructuur. Onder meer ten gevolge van invallen van Germaanse stammen ontstond er instabiliteit wat uiteindelijk leidde tot het instorten van de grensverdediging langs de Rijn.

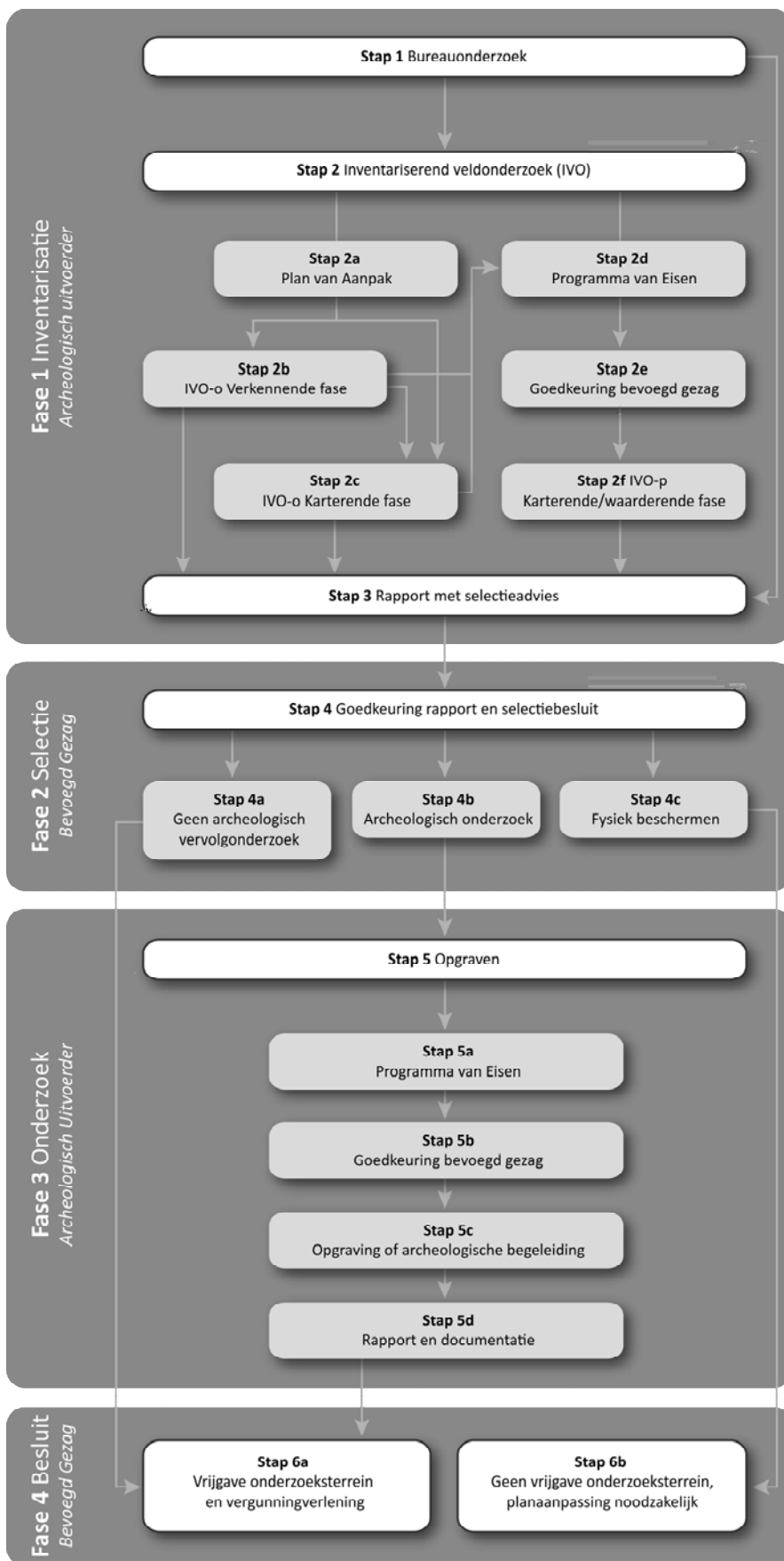
Over de **middeleeuwen** (450-1500 na Chr.), en met name de vroege middeleeuwen (450-1000 na Chr.), zijn nog veel zaken onbekend. Archeologische overblijfselen zijn betrekkelijk schaars. De politieke macht was na het wegvallen van de Romeinen in handen gekomen van regionale en lokale hoofdelieden. Vanaf de 10^e eeuw ontstaat er weer enige stabiliteit en is een toenemende feodalisering zichtbaar. Door bevolkingsgroei en gunstige klimatologische omstandigheden werd in deze periode een begin gemaakt met het ontginnen van bos, heide en veen. Veel van onze huidige steden en dorpen dateren uit deze periode.

De hierop volgende periode 1500 – heden wordt aangeduid als **nieuwe tijd**.

Bijlage 2: Archeologische Monumentenzorg (AMZ)

Schema Archeologische Monumentenzorg (AMZ)

Verklarende woordenlijst Archeologische Monumentenzorg (AMZ)

Archeologische begeleiding (STAP 5c)

Een archeologische begeleiding wordt uitgevoerd wanneer proefsleuven of en opgraving niet mogelijk zijn door bijvoorbeeld civieltechnische beperkingen.

Archeologische indicatoren

Hiermee worden aanwijzingen in de bodem bedoeld die duiden op menselijke activiteiten in het verleden, zoals aardewerkscherven, houtskool, botmateriaal, vondstlagen, etc.

Archis

Archeologisch informatiesysteem voor Nederland. Een digitale databank met gegevens over archeologische vindplaatsen en terreinen.

Bureauonderzoek (STAP 1)

Het bureauonderzoek is een rapportage waarin een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel wordt opgesteld aan de hand van geomorfologische en bodemkaarten, de Archeologische Monumentenkaart (AMK), het Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS), historische kaarten en archeologische publicaties.

Fysiek beschermen (STAP 4c)

De archeologische resten blijven in de bodem behouden door bijvoorbeeld planaanpassingen.

Geofysisch onderzoek

Meetapparatuur brengt archeologische verschijnselen in de bodem driedimensionaal in kaart zonder te boren of te graven. Dit kan bijvoorbeeld door radar-, weerstandsonderzoek of elektromagnetische metingen.

Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Dit model geeft op detailniveau voor het plangebied aan wat aan archeologische vindplaatsen aanwezig kan zijn. Op basis van dit verwachtingsmodel wordt bepaald of een inventariserend veldonderzoek nodig is en wat de juiste methode is om eventueel aanwezige archeologische resten aan te tonen.

Inventariserend veldonderzoek (IVO) (STAP 2)

Tijdens een inventariserend veldonderzoek worden archeologische waarden in het veld geïnventariseerd en gedocumenteerd. Waar is wat in de bodem aanwezig? De inventarisatie kan bestaan uit een inventariserend veldonderzoek-overig (door middel van een booronderzoek, veldkartering en/of geofysisch onderzoek) en/of een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven. Wat de beste methode is, hangt sterk af van de omstandigheden en de aard van de vindplaats.

Inventariserend veldonderzoek - overig (IVO-o) (STAP 2b of 2c)

Bij een inventariserend veldonderzoek - overig door middel van boringen (IVO-o) worden boringen gezet door middel van een handboor of guts.

Inventariserend veldonderzoek - proefsleuven (IVO-p) (STAP 2f)

Proefsleuven zijn lange sleuven van twee tot vijf meter breed die worden aangelegd in de zones waar aanwijzingen zijn voor het aantreffen van archeologische vindplaatsen.

Inventariserend veldonderzoek (IVO) - Verkennende fase (STAP 2b)

Wanneer bij het bureauonderzoek onvoldoende gegevens beschikbaar zijn om een gespecificeerd verwachtingsmodel op te stellen, wordt een inventariserend veldonderzoek - verkennende fase uitgevoerd. In deze fase wordt onderzocht of de bodem nog intact is, wat de bodemopbouw is en hoe deze invloed heeft gehad op de locatiekeuze van de mens in het verleden. Het onderzoek is bedoeld om kansarme zones om archeologische resten aan te treffen uit te sluiten en kansrijke zones te selecteren voor vervolgonderzoek. Een verkennend onderzoek kent een relatief lage onderzoeksintensiteit en wordt meestal uitgevoerd door middel van boringen.

Inventariserend veldonderzoek (IVO) - Karterende fase (STAP 2c of 2f)

Tijdens een inventariserend veldonderzoek - karterende fase wordt het plangebied systematisch onderzocht op de aanwezigheid van archeologische sporen en/of vondsten. De intensiteit van onderzoek is groter dan in de verkennende fase, bijvoorbeeld door een groter aantal boringen per hectare of door het aanleggen van proefsleuven.

Inventariserend veldonderzoek (IVO) - Waarderende fase (STAP 2f)

Tijdens de waarderende fase wordt aangegeven of de aangetroffen archeologische vindplaatsen behoudenswaardig zijn. Dat betekent dat de aard, omvang, datering, conservering en inhoudelijke kwaliteit van de vindplaats(en) wordt vastgesteld. Wanneer de waardering van de archeologische resten laag is, hoeft geen verder archeologisch onderzoek te worden uitgevoerd. Het plangebied wordt 'vrijgegeven'. Wanneer de resten behoudenswaardig zijn, wordt in eerste instantie behoud in situ (ter plekke in de bodem) nagestreefd. Wanneer dit door de voorgenomen ontwikkelingen niet mogelijk is, wordt vervolgonderzoek uitgevoerd in de vorm van een opgraving of archeologische begeleiding. Vaak wordt deze fase gecombineerd uitgevoerd met het inventariserend veldonderzoek karterende fase.

Opgraving (STAP 5c)

Wanneer door de toekomstige ontwikkelingen aanwezige archeologische resten in de bodem niet behouden kunnen worden, wordt een opgraving uitgevoerd. Tijdens de opgraving worden archeologische resten gedocumenteerd, gefotografeerd en bestudeerd. Hierdoor wordt informatie over het verleden zo goed mogelijk vastgelegd en behouden.

Plan van Aanpak (PvA) (STAP 2a)

Voor een booronderzoek is een Plan van Aanpak (PvA) noodzakelijk. Het PvA beschrijft hoe het veldwerk wordt uitgevoerd en uitgewerkt.

Programma van Eisen (PvE) (STAP 2d of 5a)

Voor het uitvoeren van een inventariserend veldonderzoek - proefsleuven, archeologische begeleiding of opgraving is een Programma van Eisen (PvE) noodzakelijk. Het PvE beschrijft het doel, vraagstelling en uitvoeringsmethode van het archeologisch onderzoek. Dit document wordt beschouwd als basisdocument voor archeologisch veldonderzoek waarmee de inhoudelijke kwaliteit gewaarborgd wordt. Het PvE wordt goedgekeurd door het bevoegd gezag (gemeente, provincie of het rijk).

Quickscan

In een quickscan wordt geïnventariseerd of en waar archeologisch onderzoek moet worden uitgevoerd.

Selectieadvies (STAP 3)

In het selectieadvies wordt op archeologisch inhoudelijke argumenten het advies gegeven welke delen van het plangebied vrijgegeven kunnen worden voor verdere ontwikkeling en welke delen behouden of opgegraven moeten worden.

Selectiebesluit (STAP 4)

De bevoegde overheid (gemeente, provincie of soms het rijk) geeft op basis van het selectieadvies aan welke maatregelen genomen worden. De bevoegde overheid kan van het selectieadvies afwijken indien zij dat nodig acht.

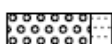

Veldkartering

Bij een veldkartering wordt het plangebied systematisch belopen om archeologische oppervlaktevondsten te verzamelen.

Bijlage 3: Boorprofielen

Legenda (NEN 5104 en ASB)

grind

	Grind, siltig
	Grind, zwak zandig
	Grind, matig zandig
	Grind, sterk zandig
	Grind, uiterst zandig

zand

	Zand, kleiig
	Zand, zwak siltig
	Zand, matig siltig
	Zand, sterk siltig
	Zand, uiterst siltig

veen

	Veen, mineraalam
	Veen, zwak kleiig
	Veen, sterk kleiig
	Veen, zwak zandig
	Veen, sterk zandig

klei

	Klei, zwak siltig
	Klei, matig siltig
	Klei, sterk siltig
	Klei, uiterst siltig
	Klei, zwak zandig
	Klei, matig zandig
	Klei, sterk zandig

leem

	Leem, zwak zandig
	Leem, sterk zandig

overige toevoegingen

	zwak humeus
	matig humeus
	sterk humeus
	zwak grindig
	matig grindig
	sterk grindig

laaggrens

(wordt bepaald voor de ondergrens van de beschreven laag)

□ < 0,3 cm	scherpe overgang
D 0,3 - < 3 cm	overgang geleidelijk
E > 3 cm	diffuse overgang

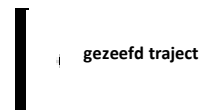
amorfiteit veen (veraardheid)

? zwak amorf	niet tot zwak veraarde resten
A matig amorf	structuur nog zichtbaar
@ sterk amorf	sterk veraard, structuurloos

overig

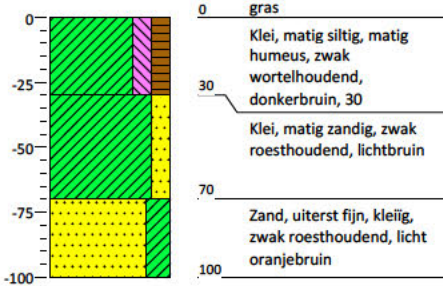
- ▲ bijzonder bestanddeel
- ◄ Gemiddeld hoogste grondwaterstand
- ≡ grondwaterstand
- ◆ Gemiddeld laagste grondwaterstand

	slib
	water

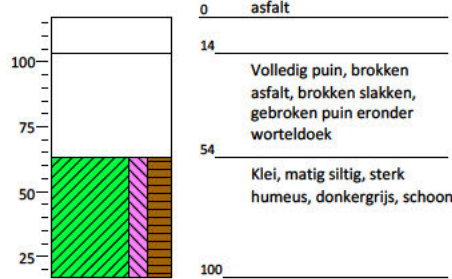
Boring: 01

Coördinaten 38675,77 / 401617,64

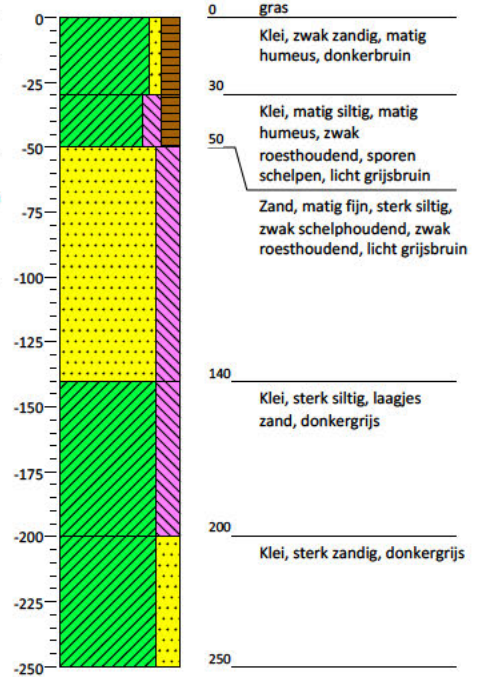
Boring: D1

Coördinaten 38876,44 / 401643,37 1,171 m NAP

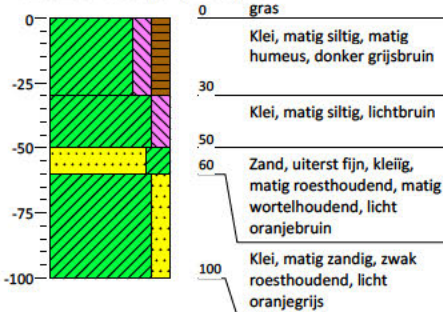
Boring: 03

Coördinaten 38698,98 / 401648,59

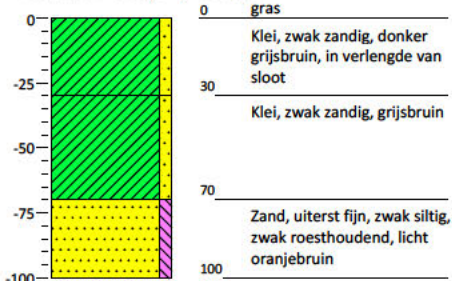
Boring: 05

Coördinaten 38694,29 / 401594,15

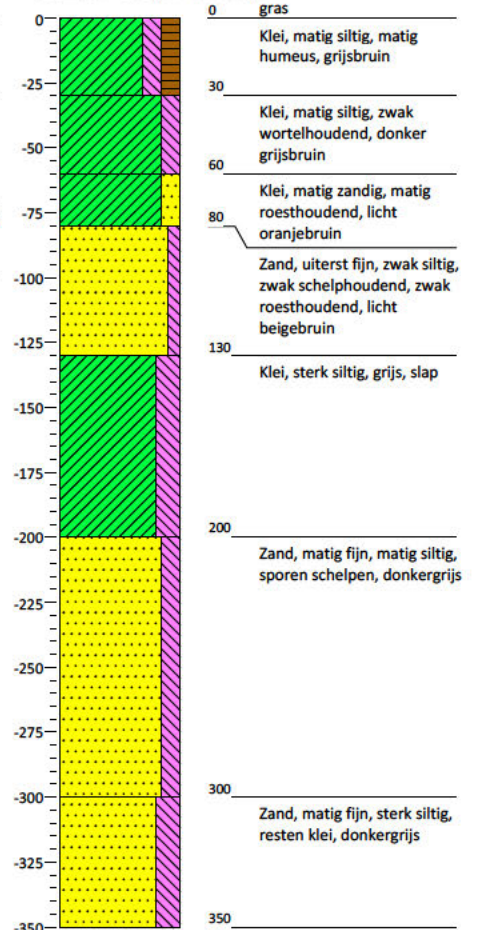
Boring: 06

Coördinaten 38731,84 / 401646,23

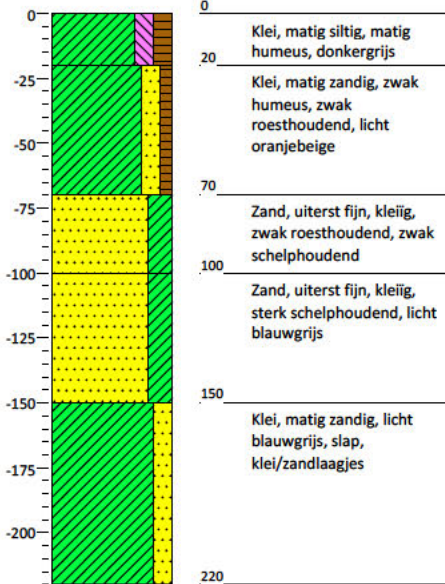
Boring: 09

Coördinaten 38758,23 / 401619,52

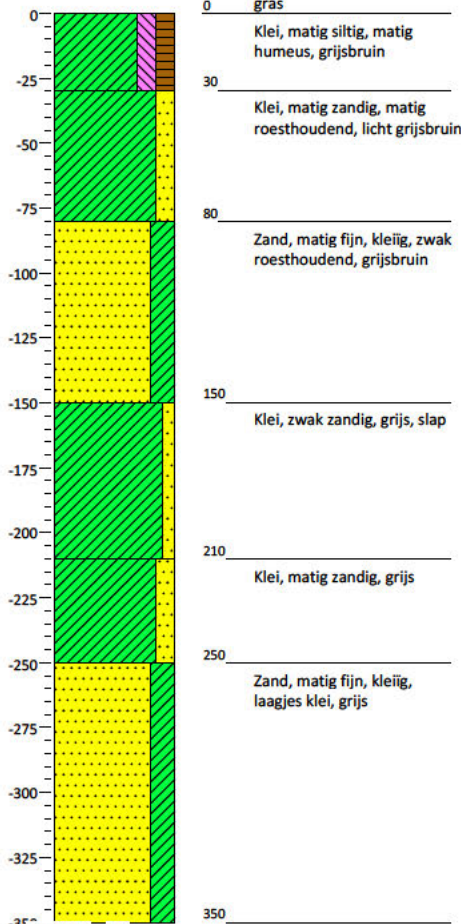
Boring: 10

Coördinaten 38795,31 / 401638,31

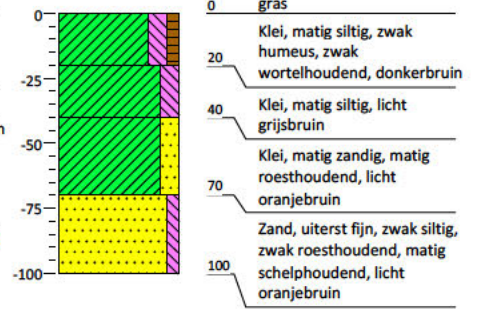
Boring: 12

Coördinaten 38800,92 / 401598,68

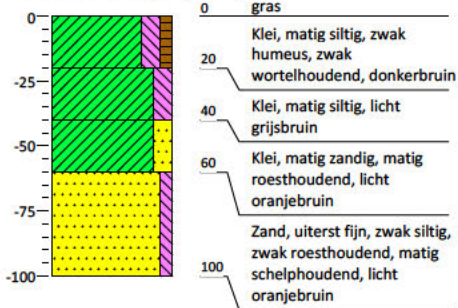
Boring: 13

Coördinaten 38786,75 / 401552,38

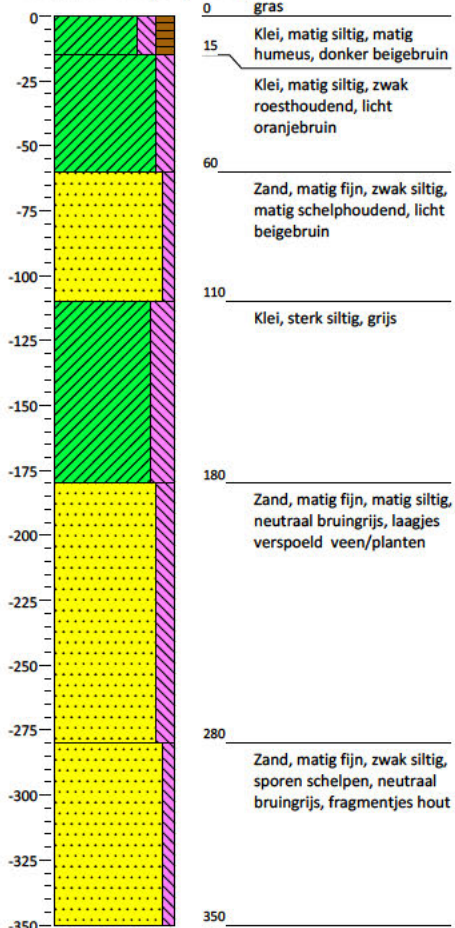
Boring: 15

Coördinaten 38782,15 / 401494,49

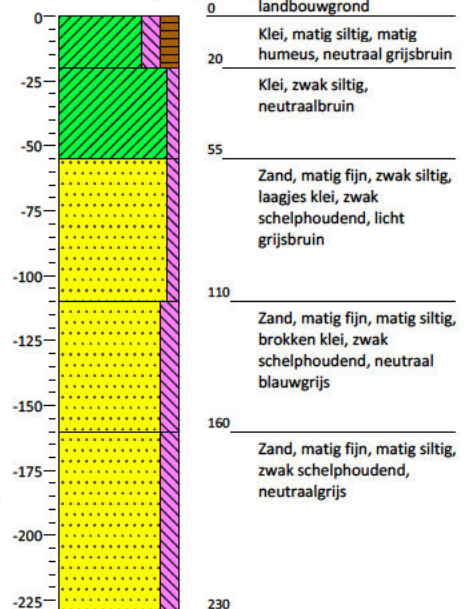
Boring: 16

Coördinaten 38781,70 / 401457,29

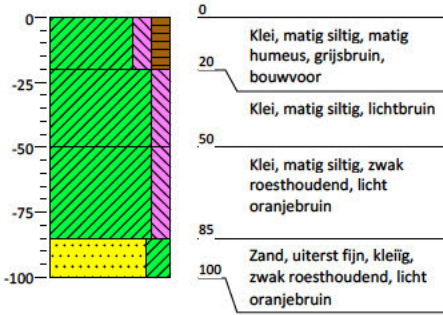
Boring: 17

Coördinaten 38779,50 / 401443,05

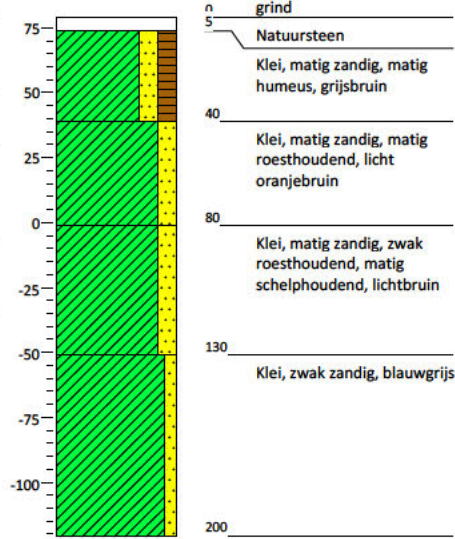
Boring: 18

Coördinaten 38778,44 / 401404,78

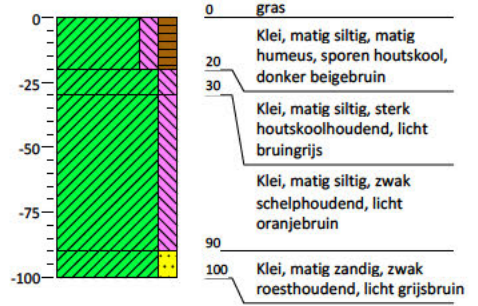
Boring: 20

Coördinaten 38934,69 / 401525,28 0,79 m NAP

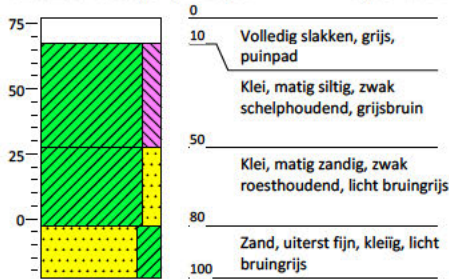
Boring: 22

Coördinaten 38809,92 / 401431,23

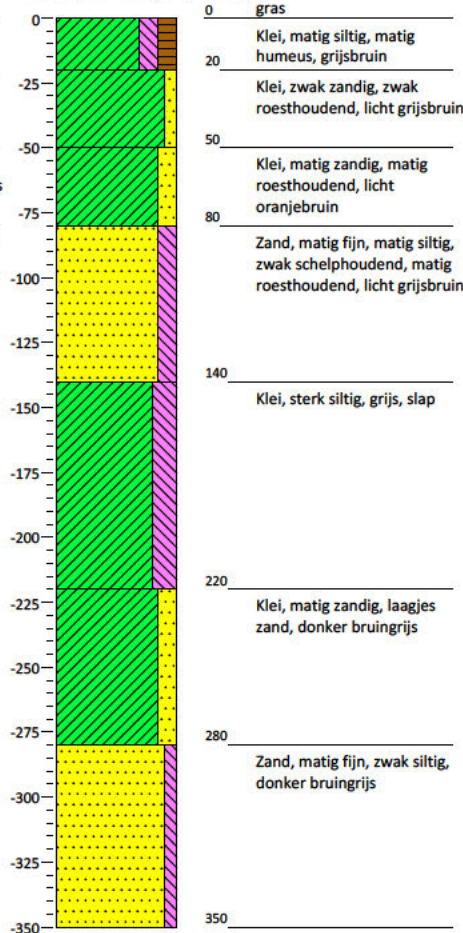
Boring: 24

Coördinaten 38801,55 / 401489,71 0,773 m NAP

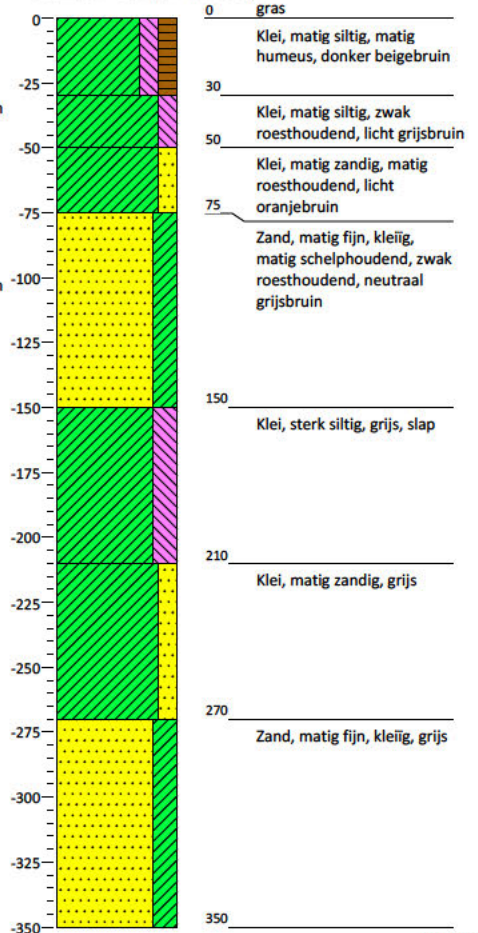
Boring: 25

Coördinaten 38821,87 / 401517,75

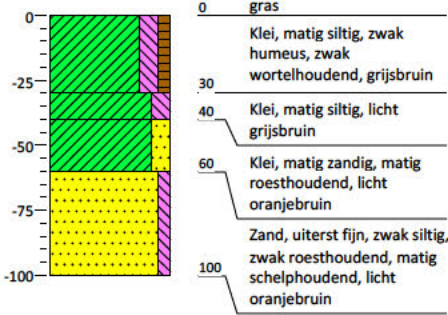
Boring: 26

Coördinaten 38825,60 / 401551,74

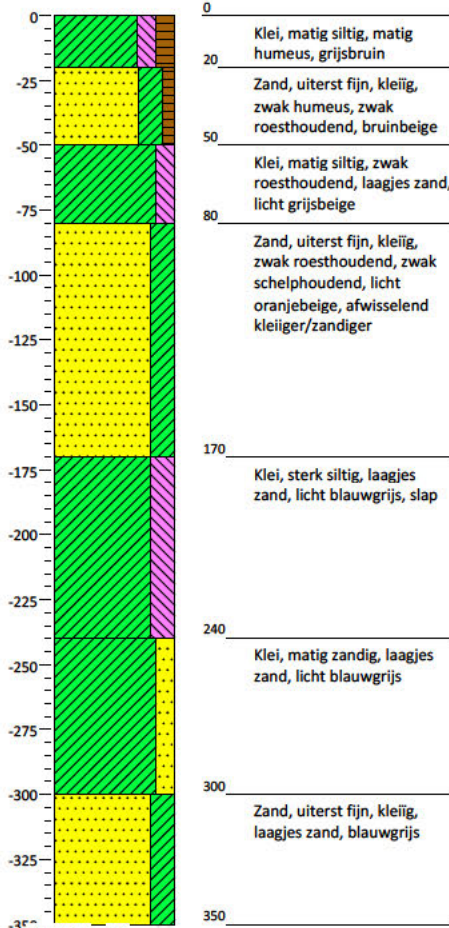
Boring: 27

Coördinaten 38817,25 / 401576,03

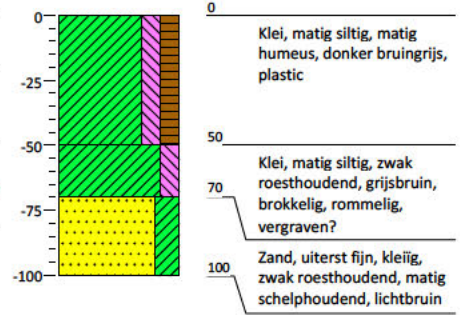
Boring: 29

Coördinaten 38846,71 / 401640,02

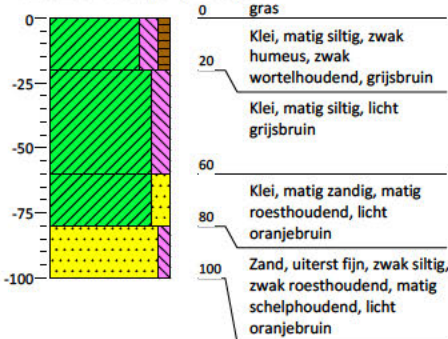
Boring: 30

Coördinaten 38856,10 / 401674,37

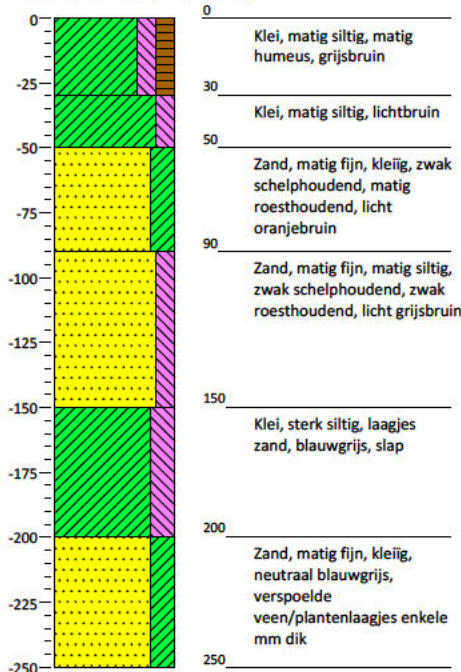
Boring: 32

Coördinaten 38847,23 / 401580,36

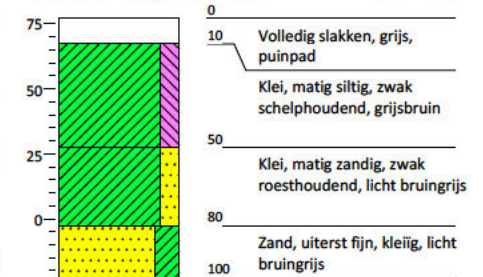
Boring: 34

Coördinaten 38843,82 / 401523,97

Boring: 35

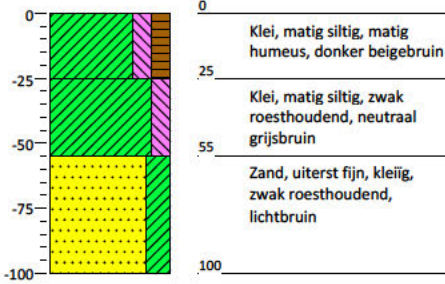
Coördinaten 38836,92 / 401496,54 0,773 m NAP

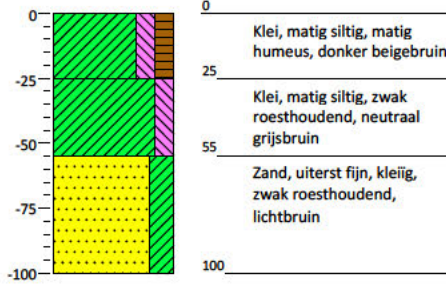
Boring: 36

Coördinaten 38839,63 / 401461,11

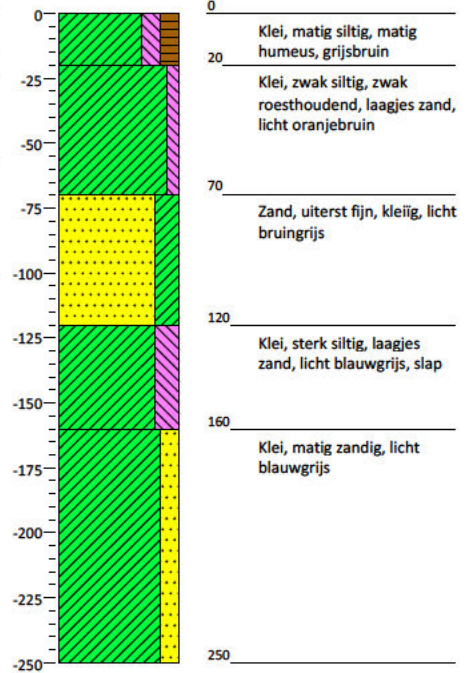
Boring: 38

Coördinaten 38838,33 / 401403,62

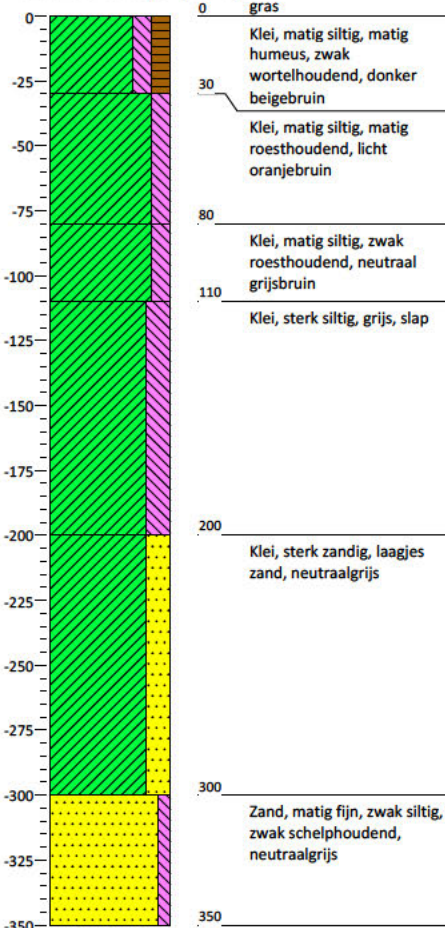
Boring: 39

Coördinaten 38871,38 / 401411,36

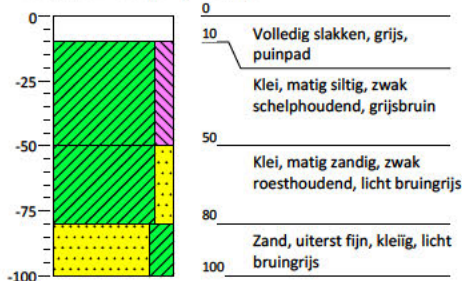
Boring: 41

Coördinaten 38869,89 / 401461,27

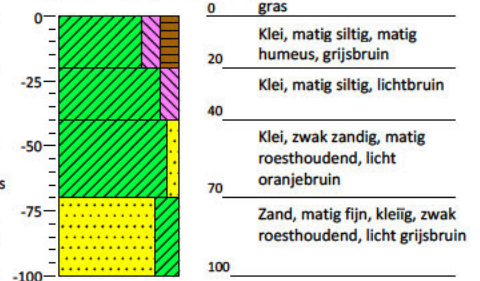
Boring: 42

Coördinaten 38867,00 / 401502,21

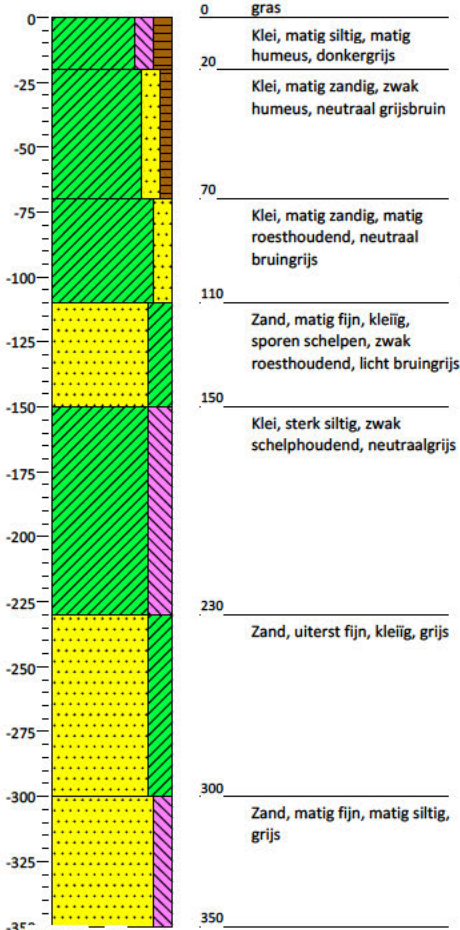
Boring: 43

Coördinaten 38876,38 / 401516,45

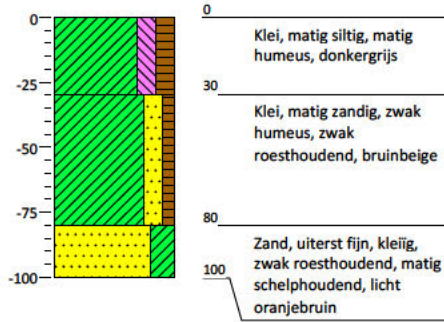
Boring: 45

Coördinaten 38877,46 / 401573,97

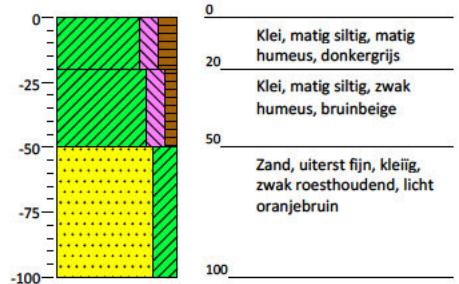
Boring: 47

Coördinaten 38884,00 / 401677,95

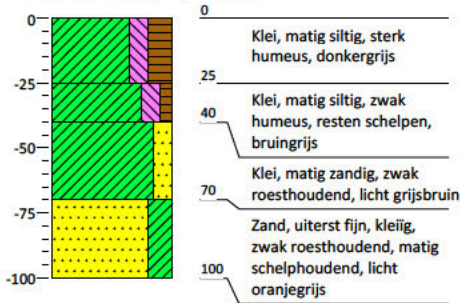
Boring: 48

Coördinaten 38913,33 / 401670,72

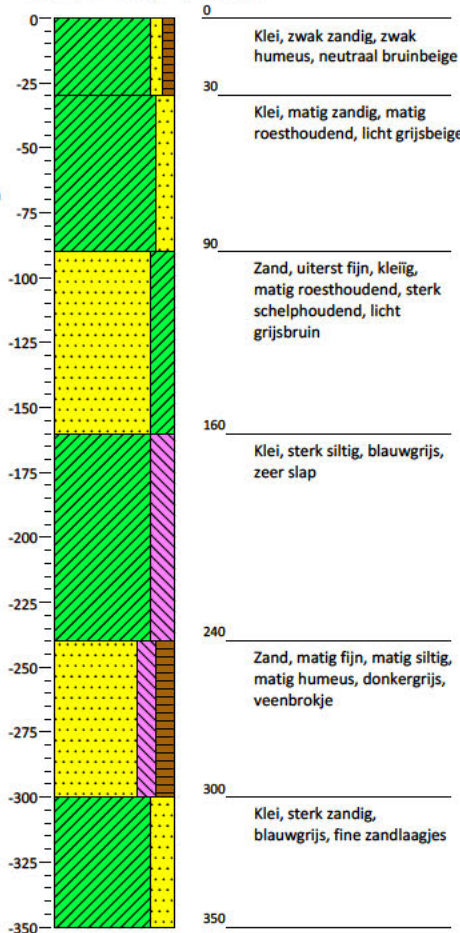
Boring: 49

Coördinaten 38913,70 / 401640,30

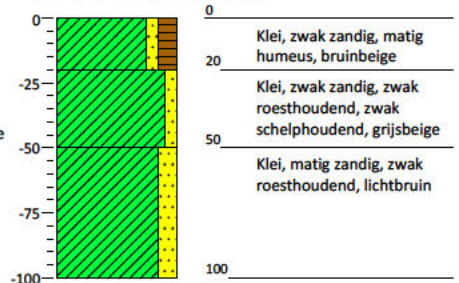
Boring: 50

Coördinaten 38917,27 / 401608,36

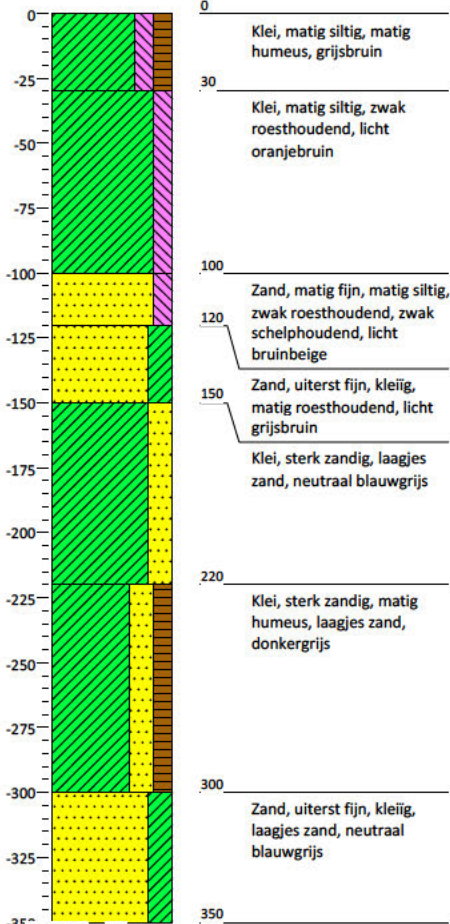
Boring: 51

Coördinaten 38906,64 / 401580,31

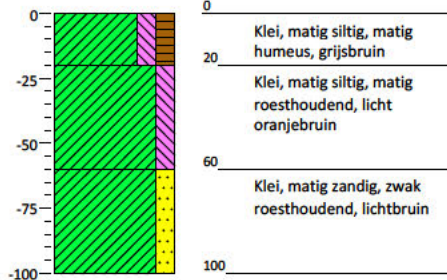
Boring: 52

Coördinaten 38916,64 / 401554,75

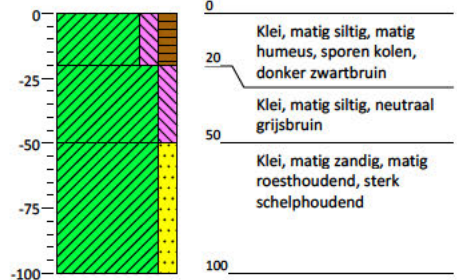
Boring: 54

Coördinaten 38904,11 / 401489,64

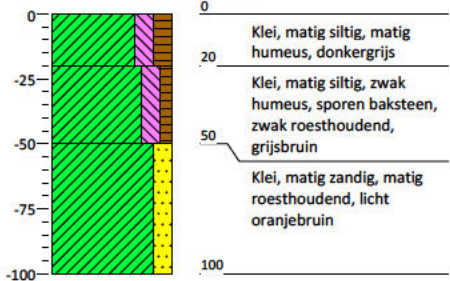
Boring: 55

Coördinaten 38896,18 / 401463,64

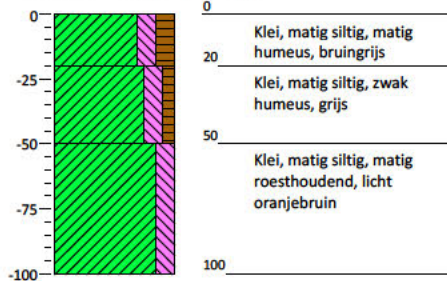
Boring: 57

Coördinaten 38897,23 / 401409,04

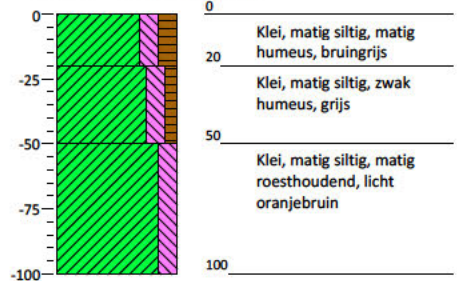
Boring: 59

Coördinaten 38929,61 / 401429,86

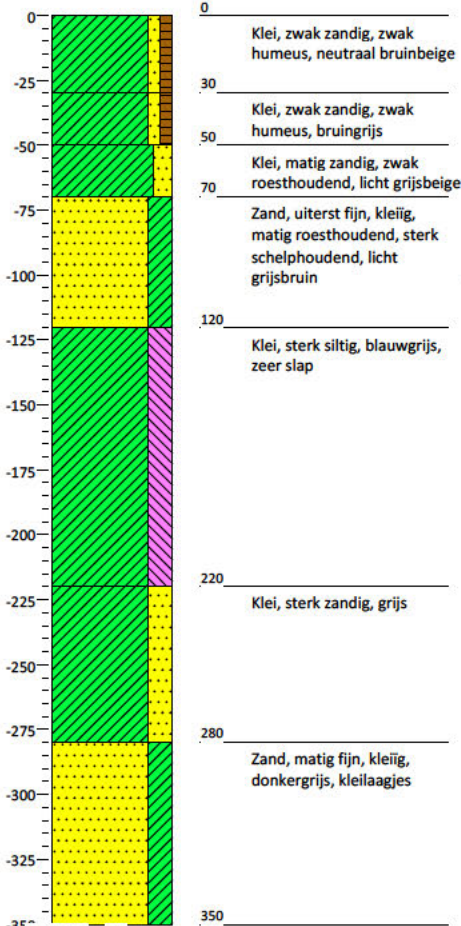
Boring: 60

Coördinaten 38931,10 / 401459,05

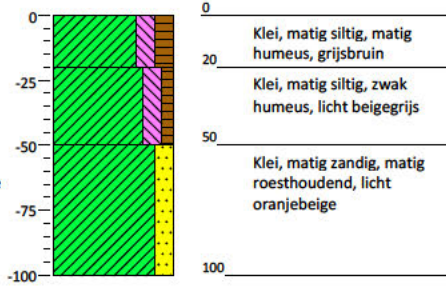
Boring: 61

Coördinaten 38933,11 / 401478,92

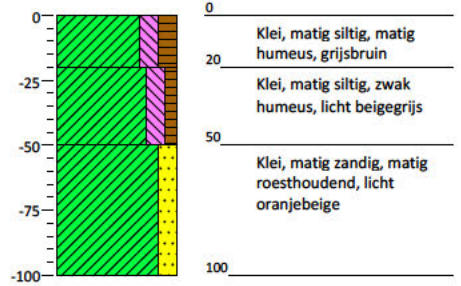
Boring: 62

Coördinaten 38944,96 / 401577,21

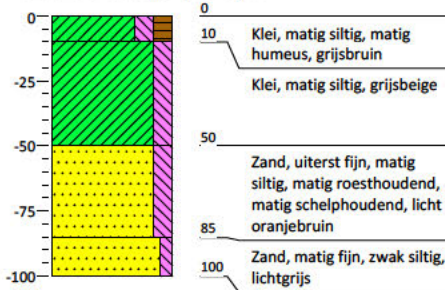
Boring: 63

Coördinaten 38941,79 / 401609,56

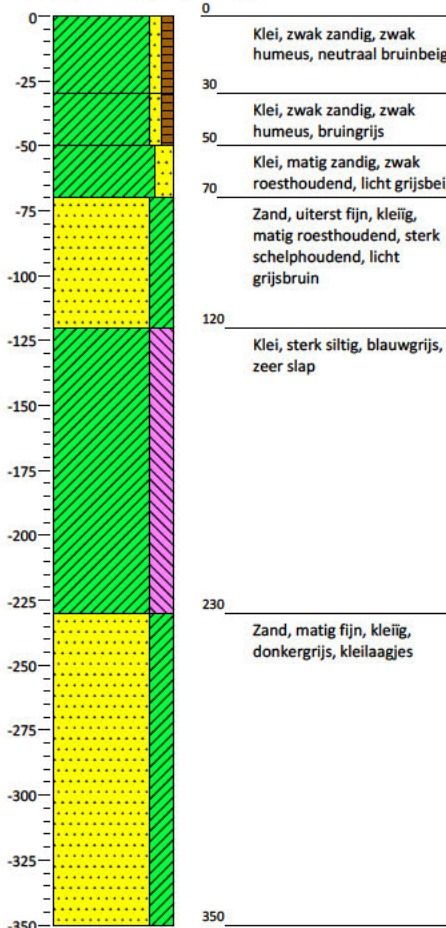
Boring: 65

Coördinaten 38965,26 / 401485,22

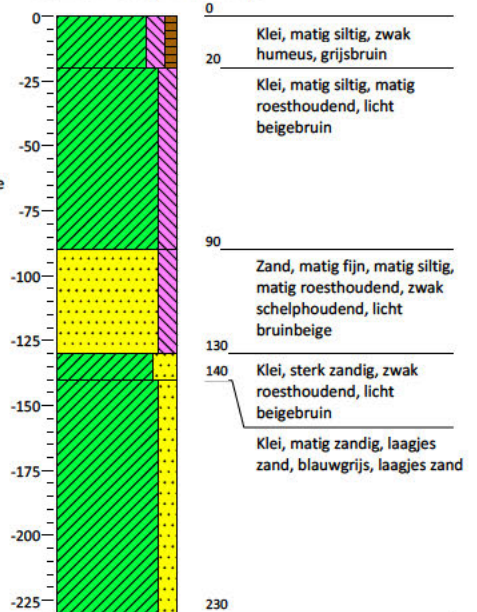
Boring: 66

Coördinaten 38962,16 / 401459,13

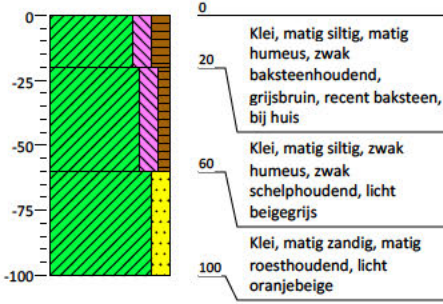
Boring: 67

Coördinaten 38960,74 / 401424,79

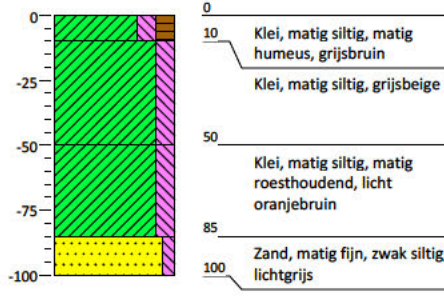
Boring: 69

Coördinaten 38993,92 / 401453,61

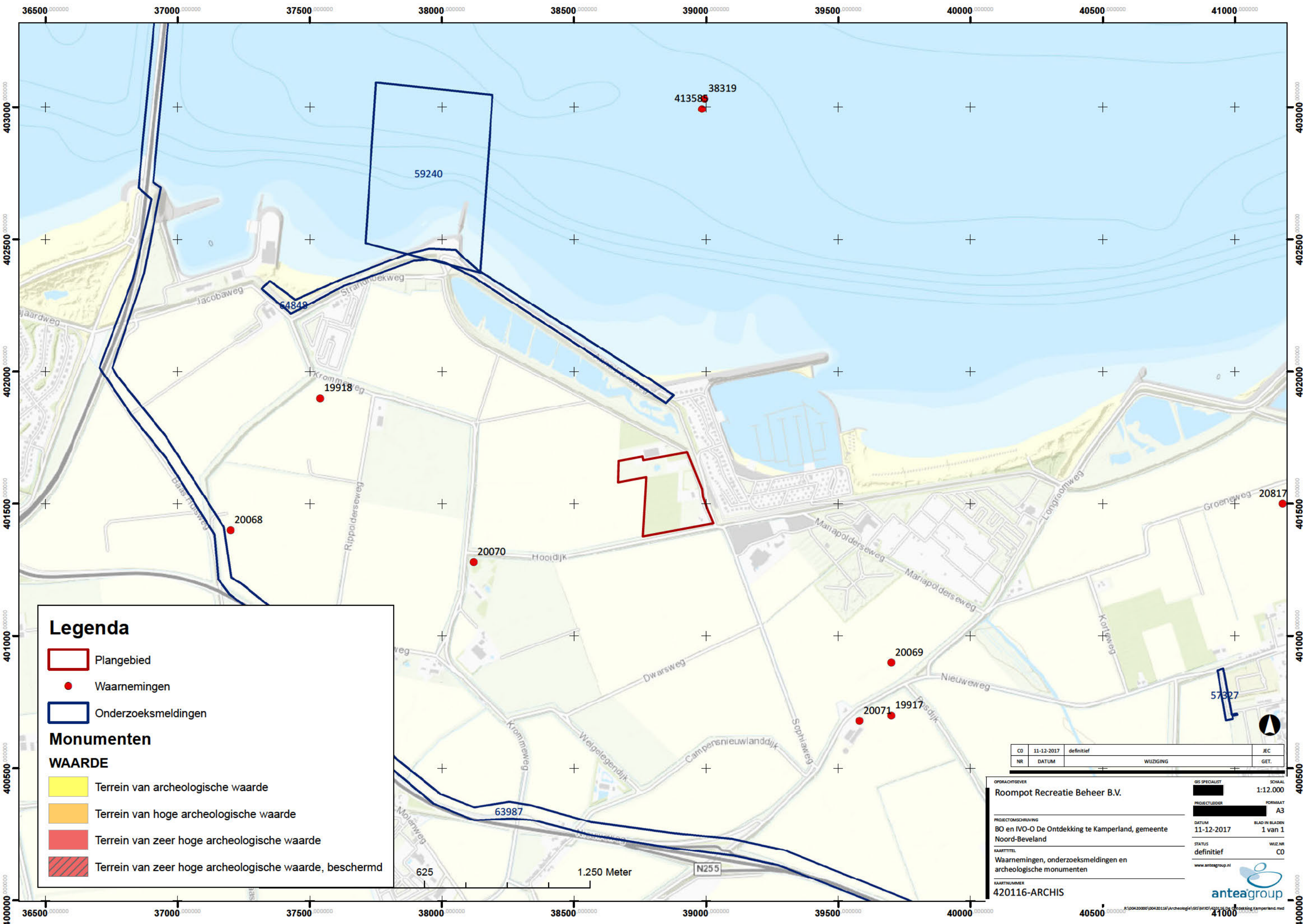

Boring: 70

Coördinaten 39010,89 / 401427,91

Kaartbijlagen

Legenda

- Plangebied
- Waarnemingen
- Onderzoeksmeldingen

Monumenten

WAARDE

- Terrein van archeologische waarde
- Terrein van hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

CO	11-12-2017	definitief	JEC
NR	DATUM	WUZIGING	GET.

OPDRACHTGEVER
Roompot Recreatie Beheer B.V.

PROJECTLEIDER
[Redacted]

DATUM
11-12-2017

KAARTTITEL
Waarnemingen, onderzoeksmeldingen en archeologische monumenten

KAARTNUMMER
420116-ARCHIS

GIS SPECIALIST
[Redacted]

SCHAAL
1:12.000

FORMAAT
A3

BLAD IN BLADEN
1 van 1

STATUS
definitief

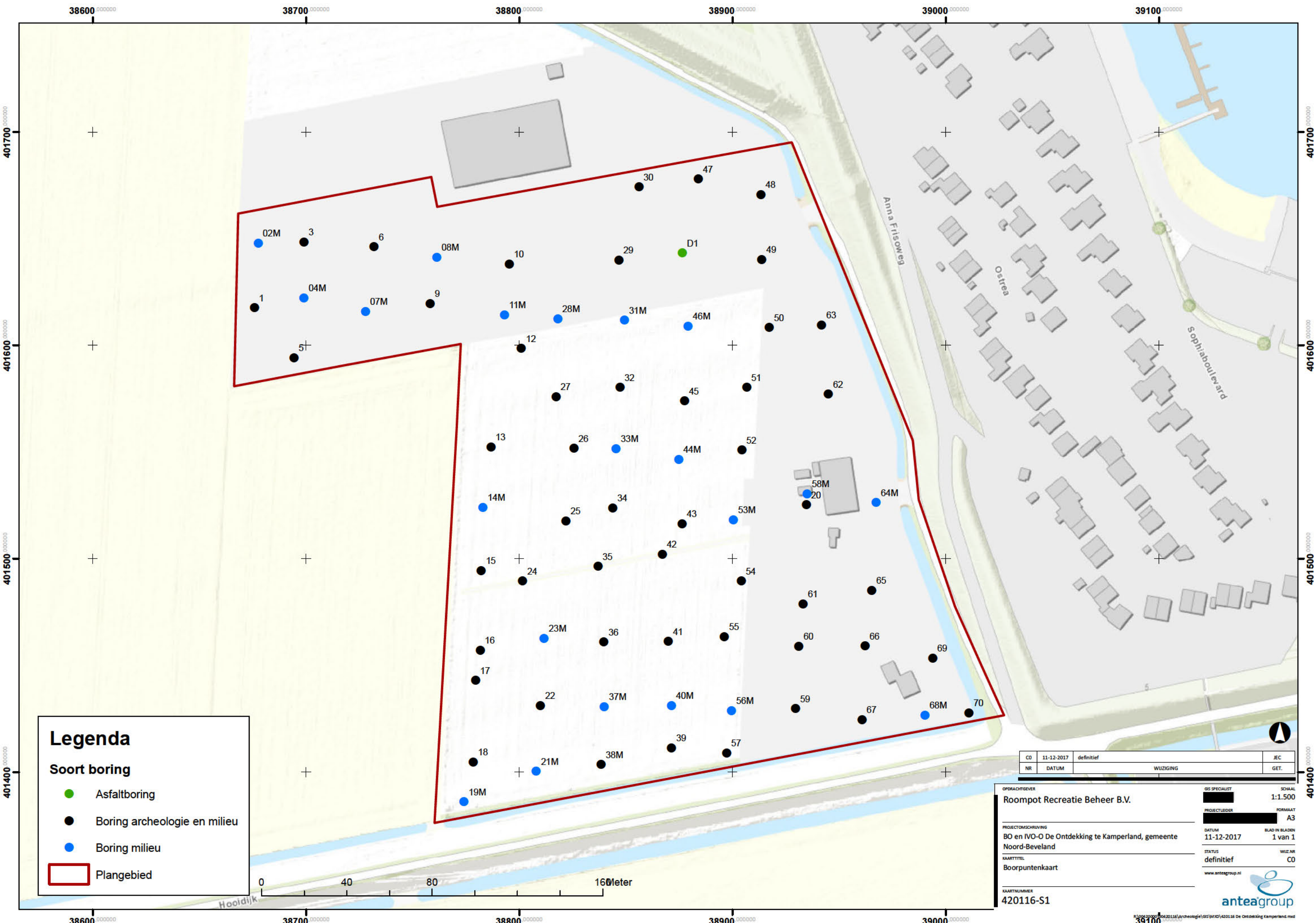
WUZ.NR
CO

www.anteagroup.nl

anteagroup

1.250 Meter

N255

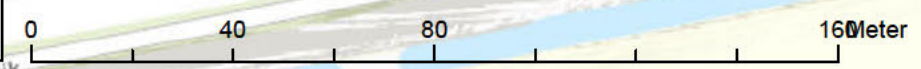
Legenda

Soort boring

- Asfaltboring
- Boring archeologie en milieu
- Boring milieu
- Plangebied

CO	11-12-2017	definitief	JEC
NR	DATUM	WUZIGING	GET.

OPDRACHTGEVER	GIS SPECIALIST	SCHAAL
Roompot Recreatie Beheer B.V.	XXXXXXXXXX	1:1.500
PROJECTLEIDER	FORMAAT	
XXXXXXXXXX	A3	
PROJECTOMSCHRIJVING	DATUM	BLAD IN BLADEN
BO en IVO-O De Ontdekking te Kamperland, gemeente Noord-Beveland	11-12-2017	1 van 1
KAARTTITEL	STATUS	WUZ.NR
Boorpuntenkaart	definitief	CO
KAARTNUMMER	www.anteagroup.nl	
420116-S1		

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT

www.anteagroup.nl

ISSN: 1570-6273

Copyright © 2016

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Disclaimer

Antea Group aanvaardt op generlei wijze aansprakelijkheid voor schade welke voortvloeit uit beslissingen genomen op basis van de resultaten van archeologisch (voor)onderzoek.